

శ్రీమద్భాగవతము
ఏకాదశ స్కంధము
ఇరవై ఒకటవ అధ్యాయము.

శుక మహర్షి పరీక్షిత్ మహారాజుకు శ్రీకృష్ణుడు ఉద్ధవునికి
చేసిన జ్ఞానబోధను వివరిస్తున్నాడు.

“ఓ పరీక్షిత్ మహారాజా! శ్రీకృష్ణుడు ఉద్ధవునికి గుణములు
వాటిలో ఉన్న దోషముల గురించి ఈ విధంగా వివరిస్తున్నాడు.

“ఉద్ధవా! నేను ఇప్పటి దాకా నీకు భక్తి యోగము, జ్ఞాన
యోగము, కర్మయోగము గురించి వివరించాను. కాని మానవులు
వీటి గురించి ఆలోచించకుండా, ఈమార్గములలో నడవకుండా,
కేవలము ఇంద్రియముల చేత భోగములు అనుభవిస్తూ విషయ
వాంఛలలో మునిగి తేలుతూ, సకల దోషములను కొనితెచ్చుకుంటూ,
ఈ జననమరణ చక్రంలో తిరుగుతుంటారు.

ఎవరైతే తమకు అప్పగించిన పనులను శ్రద్ధతో చేస్తారో, తమ
తమ ధర్మములను సక్రమంగా నిర్వహిస్తారో, వారే గుణవంతులు.
తమకు అప్పగించిన ధర్మములను అధికారములను కాదని
పరాధికారములను పైన వేసుకొనేవారు దోషులు. వారి చర్యలు
దోషముతో కూడుకున్నవి. ఇదే ఒకమనిషిలోని గుణములను,
దోషములను నిరూపణ చేసే ప్రక్రియ.

ఉద్ధవా! ఈ ప్రకృతిలో దొరికే వస్తువులు, పదార్థములు అన్నీ ఒకేవిధంగా ఉంటాయి. కాని మానవులు ఇది యోగ్యమా, కాదా, ఇది శుద్ధమైనదా, కాదా, ఇది శుభమైనదా, కాదా అని సందేహిస్తుంటారు. ఇదంతా ధర్మాచరణము కొరకు, తమయొక్క దేహమును సంరక్షించు కోడానికి చేస్తుంటారు. ధర్మాచరణము గురించి, మానవుల శ్రేయస్సు గురించి, ఈ ఆచారాన్ని నేనే మానవులకు చూపించాను.

ఉద్ధవా! ఈ ప్రకృతిలో ఉండే ప్రతి వస్తువు పంచభూతములతో చేయబడిందే. సకల ప్రాణుల శరీరములు ఏర్పడడానికి ఈ పంచభూతములే కారణములు. ఈ పంచభూతములు పరమాత్మ నుండి ఉద్భవించినవే! ఈ ప్రాణుల దేహము లన్నీ పంచభూతములతో నిర్మితమైనప్పటికినీ, అన్ని దేహములు సమానమైనప్పటికినీ, ధర్మ, అర్థ, కామములు పొందడానికి, వేదము వారికి వివిధములైన నామములను, రూపములను కల్పించబడ్డాయి. అదే ప్రకారంగా వివిధ ప్రదేశములకు, వివిధ కాలములకు, వివిధ పదార్థములకు, ధాన్యము మొదలగు వస్తువులకు, ఇవి మంచివి, ఇవి చెడ్డవి అనే భేదములు విధించబడ్డాయి.

ఏయే ప్రదేశములలో భగవంతుని మీద, బ్రాహ్మణుల మీద భక్తి ఉండదో, ఆ దేశములు అపవిత్రమైనవి. ఇదే విధంగా కాలములో కూడా ఈ భేదములు ఉన్నాయి. స్వయముగా గానీ, ఏదైనా పదార్థమును ఉపయోగించి కానీ ఒక పని చెయ్యాలంటే, దానికి పవిత్రమైన కాలము కావాలి. (ఈ రోజుల్లో కూడా మనం మంచి ముహూర్త నిర్ణయం చేసి కానీ ఏ పనీ చేయము.) ఎందుకంటే కాలం

కాని కాలంలో ఒక పని తలపెడితే, తాను తల పెట్టిన కార్యము చేయడానికి కావలసిన వస్తుసామగ్రి లభించదు. అందుకని ఆ పని చేయడానికి వీలుపడదు. కాబట్టి అటువంటి కాలము అపవిత్రమైనది.

ఒక పదార్థము శుచిగా ఉందా లేదా అనే విషయం ఆ పదార్థము యొక్క పరిమాణము, ద్రవ్యము (ఖరీదు), వచనము (దాని గురించి మాట్లాడుకోవడం), కాలము (అది దొరికే కాలము), అది చిన్నదా, పెద్దదా(పరిమాణము)...వీటిని బట్టి నిర్ణయింపబడుతుంది. ఒక వస్తువు ఉంది. దానికి మకిల అంటినా, మూత్రంపోసినా అపవిత్రం అవుతుంది. దానిని ఉతికితే శుభ్రం అవుతుంది. గుడిలో విగ్రహాలు ఏ కారణం చేతనైనా అపవిత్రం అయితే సంప్రోక్షణ మంత్రములతో పవిత్రం అవుతాయి.

ఏది పవిత్రము ఏది అపవిత్రము అని నిర్ణయించడానికి బ్రాహ్మణులు, పండితులు చెప్పిన దానినే అనుసరించాలి. ఒకసారి పూజకు ఉపయోగించిన పువ్వులు, వాసన చూచిన పువ్వులు, మురికి మడ్డితో ఉన్న నీరు, అపవిత్రములు. కాని ఈ నియమము పారే నీరు ఉన్న నదులకు, వర్తించదు.

జీవులు తమ యొక్క శక్తి, సామర్థ్యములను బట్టి, బుద్ధిని బట్టి, వారికి ఉన్న సంపదలను అనుసరించి, పాపములు చేస్తుంటారు. ఈ పాప కార్యములకు దేశ, కాల పరిస్థితులు వర్తిస్తాయి. ఒక ప్రదేశములో చేసిన కార్యము పాపం అయితే మరొక ప్రదేశములో చేసిన అదే కార్యము పాపం కాదు. ధాన్యము, కర్తలు, దంతములు, తైలములు,

బంగారము, చర్మము, మట్టితో చేసిన కుండలు, ఇవి అన్నీ కాలము, వాయువు, అగ్ని, నీటితో పవిత్రం చేయవచ్చును. ఉదాహరణకు కుండలు నీటితో కడగవచ్చు. బంగారము అగ్నిలో వేసి మెరుగుపెట్టవచ్చు. కొన్ని గాలిలో ఆరబెట్టవచ్చు. కొన్ని పదార్థములకు ఏదైనా అంటుకుంటే అక్కడ ఆ పదార్థమును చెక్కడం వలన, రుద్దడం వలనా అపవిత్రం అయిన భాగమును తీసేయవచ్చు. చెక్కిన తరువాత, రుద్దిన తరువాత, మిగిలిన వస్తువు పవిత్రంగా ఉంటుంది.

మానవుడు స్నానము, దానము, తపస్సు, వయస్సు, శక్తి, ఉపనయనము మొదలగు సంస్కారములతో, సంధ్యావందనము మొదలగు కర్మలతో, మానవుడు పరిశుద్ధుడు అవుతాడు. ఉపనయనంతో మానవుడు ద్విజుడుగా మారి, పరిశుద్ధుడయి వేదములను చదవడానికి అర్హుడవుతాడు. మంచి గురువు ముఖతా మంత్రములను అభ్యాసం చేస్తే ఆ మానవుడు పవిత్రుడవుతాడు. ఏ కర్మ చేసినా దానిని నాకు అర్హిస్తే ఆ కర్మ పవిత్రమౌతుంది. దేశము, కాలము, ద్రవ్యము, కర్త, మంత్రము, కర్మ ఈ ఆరూ పవిత్రంగా ఉంటే అది ధర్మము అనిపించుకుంటుంది. ఈ ఆరు అపవిత్రం అయితే అదే అధర్మము.

ఉ ధ్ధవా! కొన్ని సమయాలలో మనకు గుణము గా అనిపించింది దోషముగా ఉంటుంది. అలాగే మనకు దోషముగా కనిపించింది గుణముగా ఉంటుంది. గుణ దోషములు మనము ఆ వస్తువును చూచే తీరును బట్టి, మన మనసును బట్టి ఉంటుంది. సురాపానము నిషిద్ధము. సురాపానము వలన మంచి వాడు కూడా పతితుడు అవుతాడు. కాని అప్పటికే పతితుడు అయిన వ్యక్తి

సురాపానం వలన కొత్తగా పతుతుడు అయ్యే అవకాశం లేదు. కాబట్టి అప్పటికే పతితుడు అయిన వ్యక్తి సురాపానం చేస్తే అది దోషంగా అనిపించదు. భార్యతో కలవడం యతులకు దోషము. కానీ గృహస్థుకు దోషం కాదు. పైగా అది గృహస్థ కర్తవ్యము.

మానవుడు ఏయే విషయముల నుండి వెనుకకు తగ్గుతాడో, ఆయా విషయముల నుండి అతనికి విముక్తి కలుగుతుంది. కాబట్టి విషయముల వంక మొగ్గు చూపకుండా, వాటి నుండి వెనుకకు తగ్గడమో లేక వాటి వంక చూడకపోవడమో సుఖదాయకమైన మార్గము. అలా విషయ వాంఛలకు, కోరికలకు దూరంగా ఉండటమే శోకాన్ని భయాన్ని, మోహాన్ని నాశనం చేస్తుంది. శాంతిని కలిగిస్తుంది. అలా కాకుండా ఎప్పుడూ విషయ వాంఛల గురించి ఆలోచిస్తుంటే, వారిని విషయవాంఛలు తమ వైపుకు లాక్కుంటాయి. వాటి మీద అంతులేని ఆసక్తిని కలిగిస్తాయి. విషయ వాంఛల మీద ఉన్న ఆసక్తి క్రమేణా ఆ కోరికలు తీరాలనే బలమైన పట్టుదల కలుగుతుంది. దాని వలన అనవసరమైన కలహములు సంభవిస్తాయి. చిన్న చిన్న కలహములు అంతులేని కోపాన్ని కలిగిస్తాయి. క్రోధంలో నుండి మోహం పుడుతుంది. ఆ మోహ ప్రభావంలో పడి మానవుడు ఏది చెయ్యాలి ఏది చెయ్యకూడదు అనే విచక్షణా జ్ఞానమును కోల్పోతాడు. విచక్షణా జ్ఞానమును కోల్పోయిన వ్యక్తి తాను ఏమి చేస్తున్నాడో తెలియకుండా చెయ్యకూడని పనులు అన్నీ చేసేస్తాడు. తుదకు కష్టాల పాలవుతాడు.(భగవద్గీతలోని రెండవ అధ్యాయము 62,63 శ్లోకాలు ఇదే విషయాన్ని చెబుతాయి).

విచక్షణా జ్ఞానము కోల్పోయిన వ్యక్తికి ఎల్లప్పుడు
విషయవాంఛల యందు ఆసక్తి ఉంటుంది కానీ, పరమాత్మయందు
భక్తి ఉండదు. కేవలము తన కోరికలను తీర్చుకోడానికే ప్రయత్నిస్తాడు.
అనవసరమైన ఆవేశానికి లోనవుతాడు. ఆవేశంతో ఊగి పోతాడు. ఒళ్లు
తెలియకుండా పడిపోతాడు.

ఉద్ధవా! మానవుడు యజ్ఞయాగములు దానధర్మములు చేసి
స్వర్గలోక సుఖములను కోరుకుంటాడు. ఈ ప్రకారంగా వేదములలో
కూడా చెప్పబడినది అని నిరూపిస్తాడు కానీ అసలు విషయం అర్థం
చేసుకోడు. చిన్న పిల్ల వాడికి చేదు మందు తాగించడానికి వైద్యుడు
ముందు తీపి పదార్థమును తినిపించి తరువాత చేదుమందు
తాగిస్తాడు. అలాగే ముందు స్వర్గసుఖముల ఆశ చూపించి, తరువాత
కఠినతరమైన మోక్షమార్గమును ఉపదేశించాయి వేదములు.
మానవులు మాత్రము స్వర్గసుఖముల దగ్గరే ఆగిపోతున్నారు.
మోక్షమార్గము కొరకు ప్రయత్నించడం లేదు.

ఉద్ధవా! మానవులు సహజంగా తమకు ఉన్న పశు సంపద,
ఆస్తులు, పుత్రులు, ధనము తమకు దుఃఖములు కలిగిస్తాయి అని
తెలిసినా, వాటి మీద ఆసక్తిని పెంచుకొని, వాటిని పొందడం కోసమే
పాకులాడుతుంటారు. అలాగే వేదవాక్యములను నమ్మినవాడు
యజ్ఞయాగములు చేసి స్వర్గసుఖముల కొరకు పాకులాడుతుంటాడు.
ఉద్ధవా! వేదములు పరమాత్మను గురించి, ముక్తి మార్గమును
గురించి ఉపదేశిస్తాయి కానీ, తుచ్ఛమైన స్వర్గసుఖములు
పొందడానికి మానవులను ఎందుకు ప్రేరేపిస్తాయి? కాని కొంత మంది

వేదములకు విపరీత వ్యాఖ్యానాలు చేసి, మానవులను స్వర్గసుఖముల పొందడానికి తగిన కార్యములను చేయమని పురికొల్పుతున్నారు. వేదమును సరిగా అర్థం చేసుకున్న వేదవిదులు ఈ విధంగా బోధించరు.

కేవలము కర్తలను ప్రోత్సహించేవారు, కాముకులు, ఎల్లప్పుడూ దీనంగా ఉండేవారు, అన్నీ తమకే కావాలని కోరుకునేవారు, వేదములలో చెప్పబడిన యజ్ఞయాగములను చేయమనీ వాటి వలన స్వర్గ సుఖములు, ఇంకా ఇతర శక్తులు సంపాదించవచ్చని చెబుతుంటారు. ఆమాటలు నమ్మిన అవివేకులు, కర్తప్రధానమైన యజ్ఞయాగముల మీద ఆసక్తి కలిగి ఉంటారు కానీ, ఎన్నటికీ జ్ఞాన ప్రధానమైన పరమాత్మ తత్వమును, ఆత్మ తత్వమును తెలుసుకోలేరు.

ఉద్ధవా! చీకటిలో ఉన్న వాడు తన సమీపంలో ఉన్న వస్తువును కూడా చూడలేడు. అలాగే హింసతో కూడిన యజ్ఞయాగములను ప్రోత్సహించే వారు, ఈ సకల జగత్తుకు కారణమైన వాడిని, అందరి హృదయములలో అంతర్యామిగా ఉన్న నా గురించి తెలుసుకోలేరు. ఉద్ధవా! ఈ రోజుల్లో కేవలం మాంసం తినడానికే యజ్ఞములు యాగములు చేస్తూ, ఆ యజ్ఞయాగములలో పశువులను చంపుతూ, మాంసము తింటున్నారు. అంతే కాదు యజ్ఞయాగములలో చంపిన పశువుల యొక్క మాంసమును దేవతలకు, పితృదేవతలకు, భూతములకు ఆహుతులుగా ఇస్తూ, వారిని ఆరాధిస్తున్నారు. అంతేగానీ పరమాత్మ తత్వమును తెలుసుకోడానికి ఏమాత్రం ప్రయత్నించడం లేదు. అటువంటి అవివేకులు, మందబుద్ధులు అయిన మానవులు ఈ

లోకములో ఉండే రాజ్యసుఖముల గురించి, ఉందో లేదో తెలియని, కేవలం వినడానికి మాత్రమే శ్రావ్యంగా ఉండే, స్వర్గలోకము గురించి, అక్కడ లభించే స్వర్గ సుఖముల గురించి, వెంపర్లాడుతూ ఎంతో ధనమును వ్యయం చేసి యజ్ఞములు, యాగములు చేస్తుంటారు. వారికి అటు స్వర్గ సుఖములు లభించవు. ఇటు ధనమూ నష్టపోతారు. రెండు విధముల చెడిపోతారు.

ఉద్ధవా! ఇటువంటి వారు ఎక్కువగా రజోగుణము, తమోగుణము కలిగి ఉంటారు. అటువంటి గుణములు కలిగిన ఇంద్రుడు మొదలగు దేవతలను ఆరాధిస్తుంటారు. కాని ఎటువంటి గుణములు లేని, గుణములకు అతీతుడను అయిన నన్ను మరిచిపోతారు. “మేమంతా యజ్ఞయాగములు చేసి, ఇంద్రుడు మొదలగు దేవతలకు హవిస్సులు అర్పించి, స్వర్గలోకమునకు పోయి అక్కడ అమర సుఖములు అనుభవిస్తాము, మేము చేసుకున్న పుణ్యం అయిపోయిన తరువాత మరలా భూమి మీద మంచి కులము కలవారు, ధనవంతుల కుటుంబంలో జన్మించి మరలా యజ్ఞ యాగములు చేసి పుణ్యము సంపాదించి, మరలా స్వర్గసుఖములు అనుభవిస్తాము” అని అనుకుంటూ ఉంటారు. వేదములలో చెప్పబడిన ఈ మాటలు వినడానికి ఇంపుగా, మనోహరంగా ఉంటాయి. స్వర్గసుఖముల కోసం అలమటించేవారికి ఈ వాక్యములు ఆసక్తిని కలిగిస్తాయి. అటువంటి వారు నా గురించి గానీ, నా లీలల గురించి గానీ కీర్తించరు. నా మీద ఎటువంటి ఆసక్తి కనబరచరు.

ఉద్ధవా! వేదములలో మూడు కాండలు ఉన్నాయి.

1.కర్తృకాండ. ఉపాసనా కాండ. 3.జ్ఞాన కాండ. వీటిలో ఏది

అవలంబించినా తుదకు పరబ్రహ్మను చేరుకోవడమే లక్ష్యం. ఆ బ్రహ్మయే ఆత్మ. వేదములలో ఉన్న అన్ని మంత్రములు ప్రత్యక్షంగా కానీ, పరోక్షంగా కానీ ఇదే విషయాన్ని ప్రతిపాదించాయి. నేను కూడా ఇదే విషయాన్ని నీకు వివరించాను. మంచి మనసు కలవారు, వివేకులు, బుద్ధిమంతులు ఈ విషయాలను తెలుసుకోడానికి అర్హులు.

వేదము అంటే శబ్దబ్రహ్మము. దాని అర్థం అంత సులభంగా తెలుసుకోలేరు. ప్రాణాయామం చేతా, ఇంద్రియ నిగ్రహం చేతా, మనో నిగ్రహం చేతనే వేదములను దాని అర్థములను తెలుసుకోగలరు. ఈ వేదములు, వేదార్థములు అనంతములు. అపారములు. సముద్రము వలె గంభీరముగా ఉంటాయి. శబ్దబ్రహ్మమే వేదము. అదే ఓంకారము. ఈ అనంత విశ్వంలో మొట్ట మొదట పుట్టిన శబ్దము ఓంకారము. ఈ శబ్దమునకు ఒక రూపము అంటూ లేదు. ఈ ఓంకారము నుండి వేదములు ఉద్భవించాయి. ఆ ఓంకారము సర్వవ్యాపకుడను అయిన నా నుండి ఉద్భవించింది. ఈ శబ్దబ్రహ్మము తామరతూడులోని నాళము వలె, సకల ప్రాణుల యందు నాద రూపంతో లక్ష్మితమౌతూ ఉంటుంది.

వేదములలో చెప్పబడిన కర్మకాండలలో ఏది మంచిది, ఏది ఆచరించ తగ్గది, ఏది ఉపాసించతగ్గది, జ్ఞానకాండలో ఏది చేయ తగ్గది, ఏది చేయకూడనిది ఇవి అన్నీ నాకు తప్ప వేరెవరికీ తెలియవు. వేదములలో చెప్పబడిన కర్మకాండలు అన్నీ నా పరంగానే చెప్పబడ్డాయి. ఉపాసనా కాండలు కూడా నన్నే ఉపాసనా దేవతగా వర్ణిస్తున్నాయి. జ్ఞాన కాండలో కూడా నాగురించి తెలుసుకోమంటున్నాయి. వేదములు

శ్రుతులు నాగురించి చెబుతున్నాయి. నన్ను వివిధ రూపములతో ఆవిష్కరిస్తున్నాయి. చివరకు అన్ని రూపములు విడిచిపెట్టి నన్నే స్మరించి శాంతిని పొందమంటున్నాయి. తుదకు నేను ఒక్కడినే మిగులుతున్నాను.” అని శ్రీకృష్ణుడు ఉద్ధవునికి జ్ఞాన బోధ చేసాడు” అని శుక మహర్షి పరీక్షిత్ మహారాజుకు వివరించాడు.

శ్రీమద్భాగవతము ఏకాదశ స్కంధము
ఇరువది ఒకటవ అధ్యాయము సంపూర్ణము
ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్

శ్రీమద్భాగవతము
ఏకాదశ స్కంధము
ఇరువది రెండవ అధ్యాయము.

“ఓ పరీక్షిత్ మహారాజా! శ్రీకృష్ణుడు చెప్పినది అంతా విన్న ఉద్ధవుడు ఇలాఅడిగాడు. “కృష్ణా! ఋషులు తత్వములు గురించి ఏమని చెప్పారు? నీవేమో 28 తత్వములు అని చెప్పావు. కాని మరి కొందరు ఈ తత్వములు 26 అంటారు, కొంత మంది 25 అంటారు. ఇంకా కొందరు ఏడు అంటారు. మరి కొందరు 9 అనీ, 6 అనీ, 4 అనీ, మరి కొందరు 11 అనీ అంటారు. ఇంతే కాదు మరికొందరు ఋషులు 17 అంటారు. మరి కొందరు ఋషులు 16 అంటారు. మరి కొందరు 13 అంటారు. ఈ ఋషులలో ఇన్ని తేడాలు ఎందుకు వచ్చాయి. ఎందుకు ఇన్ని విధాలుగా చెబుతున్నారు. దీనిని గురించి వివరించు?” అనిఅడిగాడు. ఆ ప్రశ్నకు సమాధానంగా కృష్ణుడు తత్వముల గురించి

వివరించాడు.

“ఉద్ధవా! ఋషులు, బ్రాహ్మణులు, పండితులు చెప్పినవి అన్నీ సత్యములే. ఈతత్వములు అన్నీ ఒకదానితో ఒకటి కలిసి ఉన్నాయి. విడదీయడంలోనే ఈ భేదాలు కనపడుతున్నాయి. వీరందరూ నా మాయాతత్వమునకు అనుగుణంగా తత్వముల నిర్ణయం చేసారు. కాని కొంత మంది పండితులు ఒకరు చేసిన తత్వనిర్ణయమును మరొకరు తప్పుపడుతున్నారు. దీని కంతటికీ మూల కారణము వారిలో ఉన్న మూడుగుణములు ఒకదానితో ఒకటి విభేదించడమే. ఈ మూడుగుణములలో కలిగిన క్షోభవలన తత్వనిర్ణయంలో ఈ విధంగా భిన్నమైన విధానాలు వచ్చాయి. ఇంద్రియ నిగ్రహము, మనోనిగ్రహము పాటించి, ఆలోచించగలిగితే ఈ భేదభావాలు నశించిపోతాయి. భేదభావాలు ఎప్పుడు నశించిపోయాయో. వాదోపవాదాలకు అవకాశం ఉండదు.

ఉద్ధవా! జీవుడు అనాదిగా అవిద్యతో బాధ పడుతున్నాడు. తాను ఎవరో తాను తెలుసుకోలేకపోతున్నాడు. జీవునికి ఆత్మబోధ అవసరము. దానికి భగవంతుడే సరి అయిన గురువు. జీవుడికి, ఆత్మకు ఎటువంటి భేదము లేదు. జీవుడు వేరు, ఆత్మ వేరు అనడం అవివేకము. సత్యము, రజస్సు, తమస్సుల కలయికే ఈ ప్రకృతి. ఈ ప్రకృతిలో ఈ మూడు గుణములు సామ్య స్థితిలో అంటే సమంగా ఉంటాయి. ఈ మూడు గుణములే ప్రకృతిలో సృష్టి, స్థితి, లయములకు కారణము. కాబట్టి ఈ మూడు గుణములు ప్రకృతిని ప్రభావితం చేస్తాయి కానీ ఆత్మను కాదు. ఆత్మకు ఈ సత్య, రజస్తమోగుణములకు సంబంధము లేదు.

సత్యగుణము జ్ఞానమునకు, రజోగుణము కర్మకు, తమోగుణము అజ్ఞానమునకు ప్రతీకలు అని చెప్పబడ్డాయి. కాలస్వరూపుడు అయిన పరమాత్మ ఈ మూడు గుణములలో హెచ్చుతగ్గులు కలుగ చేస్తుంటాడు. ఈ మూడు గుణముల యొక్క స్వభావము మహతత్వము.

ఉద్ధవా! నేను నీకు తొమ్మిది తత్వముల గురించి వివరిస్తాను. అవి జీవుడు, ప్రకృతి, మహత్తు, అహంకారము, ఆకాశము, వాయువు, తేజస్సు, జలము, పృథివి. ఇవి తొమ్మిది తత్వములు.

చెవి, చర్మము, కళ్లు, ముక్కు, నాలుక ఇవి జ్ఞానేంద్రియములు. వాక్కు, చేతులు, కాళ్లు, జననాంగములు, విసర్జకావయవములు, ఇవి కర్మేంద్రియములు, మొత్తం పది. మనస్సు పదకొండవది. ఇవి కాక, జ్ఞానేంద్రియములకు ప్రేరణ కలిగించేవి పంచతన్మాత్రలు. ఇవే శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములు. ఇవి ఐదు. ఇవన్నీ కాక ప్రకృతి మనం చేసే కార్యములకు కారణం అయి ఉంది.

సత్య, రజస్, తమోగుణముల వలన ప్రకృతిలో సృష్టి, స్థితి, లయములు జరుగుతున్నాయి. ఈ విషయాలన్నిటినీ పురుషుడు అవ్యక్తముగా అంటే కనపడకుండా ఉండి సాక్షీభూతంగా చూస్తున్నాడు. ఈ పురుషుని పర్యవేక్షణలో ఈ ప్రకృతిలో నుండి పుట్టిన మహతత్వము మొదలగు ధాతువులు అన్ని ఒకదానితో ఒకటి కలిసి సృష్టి చేస్తున్నాయి.

ఇంక ఏడు తత్వముల గురించి చెబుతాను విను. పంచభూతములు, జీవుడు, పరమాత్మ. ఇవే ఏడు తత్వములు.

శరీరము, ఇంద్రియములు, ప్రాణము అన్నీ ఈ ఏడుతత్వముల నుండి వచ్చాయని చెబుతారు. ఇంక ఆరు తత్వములు అని వాదించేవారి ప్రకారము పంచభూతములు, పరమాత్మ. ఈ ఆరు తత్వములు మాత్రమే ఉన్నాయి అని అంటారు. పరమాత్మలోనుండి పంచభూతములు ఆవిర్భవించాయనీ, పరమాత్మ పంచభూతముల ద్వారా సృష్టిని చేసి ఆ సృష్టిలో తాను ప్రవేశిస్తున్నాడనీ అంటారు. ఇంక నాలుగు తత్వములు ఉన్నాయి అనే వారు భూమి, జలము, అగ్ని, ఆత్మ ఈ నాలుగు తత్వముల నుండి యావత్తు సృష్టి జరిగిందనీ అంటారు. (మూడుకనపడేవి, ఆత్మ కనపడనిది). వీరు కాకుండా తత్వములు 17 అనేవారున్నారు. వారి ప్రకారము పంచభూతములు 5, పంచ తన్మాత్రలు 5, జ్ఞానేంద్రియములు 5, మనస్సు, ఆత్మ. ఇవి 17. వీటితోనే సృష్టి జరిగింది అని అంటారు. ఇంక తత్వములు 16 అని చెప్పేవారు ఆత్మ, మనస్సు ఒకటే అని నమ్ముతారు. అందుకే వారి దృష్టిలో తత్వములు 16 అయ్యాయి. ఇంక పదమూడు తత్వముల వారి విషయానికి వస్తే, పంచభూతములు 5, జ్ఞానేంద్రియములు 5, మనస్సు, జీవాత్మ, పరమాత్మ. మొత్తం 13. ఇంక పదకొండు తత్వములు అని నమ్నేవారు, పంచభూతములు 5, జ్ఞానేంద్రియములు 5, ఆత్మ. ఇవి పదకొండు అని అంటారు. ఇంక తొమ్మిది తత్వముల వారు, పంచభూతములు, మనస్సు, బుద్ధి అహంకారము ఆత్మ. మొత్తం 9. కేవలం ఎనిమిది తత్వములు అనే వారు ఆత్మను తీసేసి 8 తత్వములు అని అంటారు. ఈ ప్రకారంగా ఋషులు తత్వములను వివిధ రీతులలో లెక్కించారు. వారు చెప్పినది అంతా సత్యమే. అందులో సందేహము లేదు.” అని చెప్పాడు కృష్ణుడు.

అప్పుడు ఉద్ధవునికి మరొక సందేహము తలెత్తింది. “కృష్ణా! ప్రకృతి, పురుషుడు ఇద్దరూ వేరు వేరు లక్షణములు కలవారు కదా! కాని ఇద్దరూ కలిసిఉన్నట్టు కనిపిస్తారు. ఈ శరీరము ప్రకృతిలో నుండి వచ్చింది. ఈ శరీరంలో ఆత్మ ఉంది. అంటే ఆత్మ ప్రకృతిలో ఉన్నట్టే కదా! ప్రకృతి కూడా ఆత్మలో ఉన్నట్టే కదా! ఇది ఎలా సాధ్యం. ఓ దేవదేవా! మానవులలో జ్ఞానము పుట్టాలన్నా, ఉన్న జ్ఞానము పోవాలన్నా నీ అనుగ్రహమే మూలము. ఇదంతా నీ మాయవలననే జరుగుతూ ఉంది. ఆ మాయను నీవు తప్ప ఇతరులకు తెలియదు. కాబట్టి నీ మాయతో కలిగిన నా సందేహాలను నీవే తీర్చాలి.” అని అడిగాడు.

అప్పుడు భగవానుడు అయిన కృష్ణుడు ఇలా చెబుతున్నాడు. “ఉద్ధవా! ప్రకృతి పురుషుడు ఒకటి కాదు. ఆ రెంటిమధ్య చాలా భేదము ఉంది. ఈ దేహములు మూడుగుణములలో కలిగిన హేచ్ఛతగ్గుల వలన, వాటి మధ్య కలిగిన సంఘర్షణ వలన (క్షోభవలన) ఏర్పడుతున్నాయి. నామాయ వలన ప్రభావితములైన సత్త్వ, రజస్తమోగుణములు దేహములలో భేదబుద్ధిని సృష్టిస్తున్నాయి. అందుకే మానవులు వివిధము లైన గుణములతోనూ, ఆకారములతోనూ పుడుతున్నారు. వీరిలో అధ్యాత్మము, అధిభూతము, అధిదైవము అనే భేదములు కూడా కనపడుతున్నాయి. మనం చూచే కళ్లు అధ్యాత్మము అయితే మనం దేనిని చూస్తున్నామో అది అధిభూతము. కళ్లకు అధి దేవత అయిన సూర్యుడు అధి దైవము. ఈ మూడు కూడా ఒకదానిని ఒకటి ఆశ్రయించుకొని ఉంటాయి. కాని ఆకాశములో ప్రకాశిస్తున్న సూర్యుడు స్వయంగా ప్రకాశిస్తున్నాడు. ఎవరి ప్రమేయం, ఎవరి సహాయం, ఎవరి ప్రభావం లేకుండానే

తనంతట తానే వెలుగుతున్నాడు. ఆత్మ కూడా ఇదే పద్ధతిలో వెలుగుతూ ఉంటుంది. ఆత్మ వెలగడానికి ఇతరుల సాయం అవసరం లేదు. ఆత్మకు ఒకటే రూపము. అది రెండుగా లేదు. ఆత్మ తన ప్రకాశము ద్వారా ప్రపంచములోని ఇతర వస్తువులను ప్రకాశింపచేస్తూ ఉంది. ఆత్మ శక్తి వలననే మనం అన్నిటినీ చూడగలుగుతున్నాము. ఎలాగైతే కళ్లకు మూడు దశలు ఉన్నాయో అలాగే చర్మము, చెవి, నాలుక, ముక్కు మొదలగు వాటికి కూడా మూడు దశలు ఉన్నాయి.

కళ్లు	చూడటం	సూర్యుడు
చర్మము	స్పర్శ	వాయువు
చెవులు	శబ్దము	దిక్కులు
నాలుక	రసము	వరుణుడు
ముక్కు	వాసన	అశ్వినులు

ఉద్ధవా! ప్రకృతి మూలంగా మహతత్వము ఉద్భవించింది అని చెప్పాను కదా! ఆ మహతత్వములోనుండి అహంకారము పుట్టింది. ఆ అహంకారము మూడా విధములు. సాత్విక అహంకారము. రాజస అహంకారము, తామసాహంకారము. కాబట్టి జ్ఞానస్వరూపమైన ఆత్మ ఉందా లేదా అన్న వాదనలు అనవసరము. కాని మానవులు దీని గురించి ఎప్పుడూ వాదించుకుంటూనే ఉంటారు. కనపడని వస్తువు లేదు అనుకోవడం, కనపడే వస్తువు ఉంది అనుకోవడం మానవ సహజము.” అని పలికాడు భగవానుడు.

అప్పుడు ఉద్ధవుడు ఇలా అన్నాడు. “దేవా! మానవులు అందరూ నీ చేత సృష్టించబడ్డారు కదా! కాని వారందరూ తమ ఇష్టం వచ్చిన కర్మలు చేసి గొప్పవి, నీచమైన అయిన జన్మలను వారి వారి కర్మల

వాసనలను బట్టి పొందుతున్నారు. జనన మరణ చక్రంలో తిరుగుతూ దేహధారులు అవుతున్నారు. వారికి ఆత్మ తత్వము ఏ మాత్రమూ తెలియదు. వాళ్లకు కూడా తెలియని ఆత్మ తత్వమును నాకు వివరించు. ఈ జగత్తులోని జీవులన్నీ నీ మోహములో పడి ఉన్నాయి. అందు వలన నీ తత్వము తెలిసిన వారు ఎవ్వరూ లేరు.” అని అడిగాడు ఉద్ధవుడు.

ఉద్ధవుడు అడిగిన ప్రశ్నకు భగవానుడు ఇలా సమాధానం చెబుతున్నాడు. “ఉద్ధవా! మానవుల దేహము పంచభూతములతోనూ, ఇంద్రియములతోనూ నిర్మితమైంది. ఆ దేహములతో మానవులు కర్మలు చేస్తున్నారు. ఆ కర్మవాసనల ఫలితంగా వారు ఒకదేహము నుండి మరొక దేహమునకు ప్రయాణం చేస్తున్నారు. ఆత్మకు దేహమునకు ఏమీ సంబంధము లేకపోయినప్పటికినీ, దేహికి ఉన్న అహంకారము వలన ఆత్మ మనసుతో పాటు వెళుతూ ఉంటుంది.

మనస్సు కర్మల అభీనంలో ఉంటుంది. మనస్సు ఎల్లప్పుడూ ప్రాపంచిక విషయములలో మునిగిపోయి వాటికి తగిన కర్మలు చేస్తూ ఉంటుంది. ఆ కర్మల ఫలితంగానే దేహములు లభిస్తుంటాయి. ఈ దేహములతో మానవుడు సుఖములు దుఃఖములు అనుభవిస్తుంటాడు. ఈ సుఖ దుఃఖముల యందు ఎక్కువ ఆసక్తి ఉండటం వలనా. చేసే కర్మల యందు విపరీతమైన అనుబంధం పెంచుకోడం వలనా, జీవుడు తన పూర్వ జన్మ స్మృతిని కోల్పోతాడు. అలా పూర్వ జన్మ స్మృతిని కోల్పోవడమే మృత్యువు.

దేహము మీద ఉన్న అభిమానమే జన్మకు కారణము అవుతూ ఉంది. కాని జీవుడు తన పూర్వజన్మ గురించి స్మరించడు. జ్ఞాపకమునకు తెచ్చుకోడానికి ప్రయత్నించడు. ఎలాగైతే స్వప్నములో జరిగిన విషయములను మెలుకువ రాగానే మరిచిపోతాడో, అలాగే గతజన్మ విషయములను కూడా మరిచిపోతాడు. ఎలాగంటే, మనము స్వప్నములో ఎన్నో దేహములతో కనపడతాము. అవి అన్నీ మన మనసు సృష్టించినవే కానీ నిజం కాదు. స్వప్నములో ఉన్నంత కాలము వాటిని చూస్తుంటాము. వాటితో సంబంధం పెట్టుకుంటాము. అదేమాదిరి మెలుకువలో కూడా అంటే జాగ్రదావస్థలో కూడా మనసే ఈ ప్రపంచంలో ఉన్న వస్తువులను, విషయములను మనకు సృష్టించి చూపుతుంది. వాటిని మానవులు మంచివి, చెడ్డవి, మధ్యస్థమైనవి అనీ విభజించి చూస్తుంటారు, అనుభవిస్తుంటారు, దుఃఖిస్తుంటారు. దీని కంతటికీ మనసే కారణం.

కాల ప్రభావం చేత జనన మరణములు సంభవిస్తున్నాయి. మనిషి శరీరం పుట్టిన తరువాత వాడి ఆయువు కాలం రూపంలో మొదలవుతుంది. ఆయువు తీరి పోగానే మరణం సంభవిస్తుంది. ఈ కాలము యొక్క స్వరూపం తెలియక పోవడంతో, మానవులు మృత్యువును గుర్తించలేకపోతున్నారు. పుట్టుకకు, చావుకు తామే కారణం అనుకుంటున్నారు. దీనికంతటికీ వారి అవివేకమే కారణము.

ఈ కాల పరిణామము ఒక్క మానవులకే కాదు వృక్షములకు, పర్వతములకు, జంతువులకు కూడా వర్తిస్తుంది. ఈ వయో పరిమితి సకల దేహములకు ఒకటిగానే ఉంటుంది. వయసు తీరగానే

పతనమైపోవడం అత్యంత సహజం. కాని అవివేకులు అయిన మానవులు జనన మరణాలకు తానే కారకుడననీ, అన్ని తనవలననే జరుగుతున్నాయనీ అపోహలో ఉంటాడు. నిజానికి జీవాత్మయే ఆత్మ, ఆత్మయే జీవుడు. ఆత్మకు పుట్టుక, మార్పు, చావు లేనట్టు, జీవాత్మకు కూడా లేదు. కానీ తానే ఈ శరీరము అనే భ్రాంతి వలన, తాను పుడుతున్నాడు, పెరుగుతున్నాడు మరణిస్తున్నాడు అన్న భ్రాంతిలో ఉంటాడు.

ఉద్ధవా! ఈ శరీరమునకు తొమ్మిది అవస్థలు ఉన్నాయి. వివాహం అయిన తరువాత భార్యాభర్తలు శారీరకంగా ఒకటి అవడం అంటే నిషేకము, గర్భం దాల్చడం, జననం, బాల్యము, కౌమారము, యౌవనము, ప్రౌఢత్వము, వార్ధక్యము, మరణము. ఇవి తొమ్మిది అవస్థలు. మానవుడు ఈ అవస్థలు అన్నీ తాను, తన శరీరము అనుభవిస్తున్నాను అని భ్రమపడుతుంటాడు. అవి శరీరమునకు సహజము అని తెలుసుకోడు. అదే అతని అవివేకము.

ఒక తండ్రి ఉంటాడు. ఆ తండ్రి నుండి పుత్రుడు జన్మిస్తాడు. అంటే తండ్రి లోనుండి పుత్రుడు జన్మించాడు. తరువాత తండ్రి మరణిస్తాడు. అంటే తాను ఎవరి నుండి పుట్టాడో అతను మరణించాడు. ఇప్పుడు ఎవరు పుట్టినట్టు ఎవరు మరణించినట్టు. ఈ దేహము మరొక దేహమును ఉత్పత్తి చేస్తుంది. తరువాత నశించి పోతుంది అని తెలుసుకుంటే. దేహాభిమానము ఉండదు. అంతా నా వలననే జరుగుతూ ఉంది అనే అహంకారమూ ఉండదు.

ఒకడు ఒక విత్తనం భూమిలో పాతి పెడతాడు. ఆ విత్తనంలో నుండి మొక్క మొలుస్తుంది. పెద్దది అవుతుంది. వృక్షము అవుతుంది. కాలం తీరగానే ఎండి పోతుంది. పడి పోతుంది. ఈ ఉత్పత్తి నాశనములను చూడగలిగితే, మానవునికి శరీర జనన మరణములు కూడా ఇంతే అని అర్థం అవుతుంది. తనలో ఉన్న ఆత్మ స్వరూపమును తెలుసుకోలేని మానవుడు, బయట ప్రపంచం వేరు, తనలో ఉన్న ఆత్మ వేరు అని అనుకుంటూ, ప్రాపంచిక విషయములయందు, విషయ వాంఛల యందు, ఆసక్తుడై సంసార సాగరంలో పడి కొట్టుకుంటూ ఉంటాడు.

ఉద్ధవా! జీవునకు జన్మలు ఎలావస్తాయో తెలుసా! జీవుడు ఈ దేహములో ఉండి, అహంకారమునకు లోబడి కర్మలు చేస్తుంటాడు. సత్వగుణము అధికంగా ఉన్నవారు, సాత్వికమైన కర్మలు చేస్తే వారు ఋషులు గానూ దేవతలు గానూ జన్మిస్తారు. అలాగే రజోగుణము అధికంగా ఉన్న వారు రజోగుణ ప్రాధాన్యంగా చేసే కర్మలను బట్టి వారికి మనుష్య జన్మ, అసుర జన్మ వస్తుంది. తమోగుణము అధికంగా కలవారు, తమోగుణ ప్రాధాన్యము కల కర్మలు చేస్తే వారు పశు వులుగానూ, పక్షులుగానూ, వృక్షములుగానూ జన్మిస్తారు.

మనలో ఉన్న కోరికలు, మనకు స్వప్నములో కనపడే వస్తువులు అన్నీ మిథ్య. నిజాలు కావు అలాగే ఈ లోకంలో మానవుడు అనుభవించే ప్రాపంచిక విషయములు, కామభోగములు అన్నీ కూడా నిజాలు కావు. అసలు ఈ సంసారమే మిథ్య అని తెలుసుకోవడం ఉత్తమం. ప్రపంచంలో ఉన్న వస్తువులను చూస్తూ, అనుభవిస్తున్న వ్యక్తికి అవే విషయాలు స్వప్నంలోకూడా వస్తాయి. వాటిని అనుభవిస్తున్నట్టు

భ్రమచెందుతుంటాడు. కాని అవి నిజం కాదు. మెలుకువ రాగానే
 మాయం అవుతాయి. అలాగే ఈ సంసారబంధములు కూడా నిజం
 కాదు అని తెలుసుకున్నవాడికి సుఖము, దుఃఖములకు లోనుకాడు.
 నిశ్చింతగా ఉంటాడు. కాబట్టి ప్రతిమానవుడు ఇంద్రియములను
 అదుపులో పెట్టుకోవాలి. కనపడేదంతా భ్రమ అని తెలుసుకోవాలి.
 స్వప్నం మాదిరి కరిగిపోతుంది అని తెలుసుకోవాలి. ఇటువంటి
 మానవునకు దైనందిన జీవితంలో ఎన్నో కష్టాలు ఎదురవుతాయి.
 దుర్మార్గులు అతనిని హింసిస్తారు. అవమానిస్తారు, పరిహసిస్తారు.
 బంధిస్తారు. అతడికి అన్నం, నీరు దక్కనివ్వరు. కాని ఆత్మ తత్వము
 తెలుసుకున్న అతడు పరమేశ్వరుని ధ్యానము వదిలిపెట్టడు. తన సొంత
 బుద్ధితో భగవంతుని శరణు వేడుతాడు. తనను తాను
 రక్షించుకుంటాడు.” అని కృష్ణుడు చెప్పగా ఉద్ధవునికి మనసుకు బాధ
 కలిగింది.

“కృష్ణా! నీవు చెప్పేది వింటుంటే సజ్జనులకు ఇటువంటి
 కష్టములు కలుగుతాయా అనిపిస్తూ ఉంది. నీ కథలు వినే వారు, నిన్ను
 కీర్తించేవరు, నీ పాదములను ఆశ్రయించిన వారు, శాంతమూర్తులు
 అయిన నీ భక్తులకే ఇన్ని బాధలు తప్పకుంటే, ఇంక పండితులు, జ్ఞానుల
 సంగతి చెప్పవలెనా! వారి కష్టములను తలచుకుంటే మనసు వికలం
 అవుతూ ఉంది.” అని బాధ పడ్డాడు ఉద్ధవుడు” అని శుక మహర్షి
 పరీక్షిత్ మహారాజుకు శ్రీకృష్ణుడు ఉద్ధవునికి చేసిన తత్వబోధను
 వినిపించాడు.

శ్రీమద్భాగవతము

ఏకాదశ స్కంధము ఇరువది రెండవ అధ్యాయము సంపూర్ణము

ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్

శ్రీమద్భాగవతము
ఏకాదశ స్కంధము
ఇరువది మూడవ అధ్యాయము.

“ఓ పరీక్షిత్ మహారాజా! శ్రీకృష్ణుడు ఉద్ధవునికి ఒక భిక్షకుని వృత్తాంతమును వినిపించాడు. అది ఎలాగంటే..... “ఉద్ధవా! మంచి వాళ్లను దుర్జనులు అనేకమైన చెడ్డమాటలు అంటుంటారు. ఆ మాటలు విన్న మంచి వారి మనసు కలత చెందడం సహజం. కాని వారు ప్రతీకారం చేయకుండా, తమ మనసులను శాంత పరచుకోవాలి. అటువంటిసాధువులు ఈ లోకంలో చాలా తక్కువగా ఉంటారు. దుర్జనుల మాటలు మంచివారి మనసులను బాధించినట్టు వాడిఅయిన బాణములు కూడా శరీరమును బాధించవు. ఈ సందర్భంలో నీకు ఒక భిక్షుకుని కథ వినిపిస్తాను విను.

ఒక భిక్షువును చాలా మంది చెడ్డవాళ్లు ఘోరంగా అవమానించారు. ఆ బాధలను తట్టుకున్న ఆ భిక్షువు అదంతా ఆ చెడ్డ వారి తప్పు కాదనీ, తన పూర్వ జన్మ ఫలమనీ భావించి, ఈవిధంగా గానం చేసాడు.

“మాళవ దేశంలో సంపన్నుడు, వ్యవసాయము, వ్యాపారము, వాణిజ్యము పుష్కలంగా ఉన్న ఒక బ్రాహ్మణుడు ఉండేవాడు. వాడికి కోపం ఎక్కువ. చాలా కోపిష్టి. పైగా పరమ లోభి. ఎవరికీ సాయం చేసే వాడు కాదు. డబ్బు కూడబెట్టే వాడు. భార్యా పిల్లలను హింసించి

బాధపెట్టి ఆనందించే స్వభావం కలవాడు. (ఈ లక్షణాలు ఉన్న వాళ్లు ఈ నాడు కూడా మన సమాజంలో చాలా మంది కనిపిస్తారు. గమనించండి.) వాడు తన బంధువులతో కానీ, తన ఇంటికి వచ్చిన వారితో గానీ ఒక్క మంచిమాట కూడా మాట్లాడి ఎరుగడు. అతడి ఇంట్లో ఏ శుభకార్యంకానీ, దేవ కార్యం కానీ జరగలేదు. పోనీ తనన్నా కడుపు నిండా తింటాడా అంటే అదీ లేదు. తను తినడు, మరొకరికి పెట్టడు.

ఆ కారణం చేత అతని భార్య, కుమార్తెలు, సేవకులు అతనిని ఏమీ చేయలేక అతనితో మాట్లాడే వారు కాదు. అతను చెప్పిన పనులు చేసేవారు కాదు. కాని పుత్రులు, బంధువులు, మిత్రులు అతనిని ద్వేషించేవారు. సమయం దొరికితే అతనికి ద్రోహం చెయ్యడానికి వెనుకాడేవారు కాదు. ఈ ప్రకారంగా కేవలం ధనము సంపాదించడం, దానిని దాచిపెట్టడం మాత్రమే తెలిసినవాడు, ధర్మం అంటే తెలియని వాడు అయిన ఆ బ్రాహ్మణుని చూచి దేవతలు కూడా అతని మీద చాలా కోపంగా ఉండేవారు.

దేవతల కోపాగ్నికి అతని పుణ్యం అంతా క్షీణించి పోయింది. అతడు సంపాదించిన ధనం అంతా నష్టమైంది. అతని మీద ద్వేషంతో ఉన్న దాయాదులు కొంత ధనం లాక్కున్నారు. ఇదే సందని దొంగలు మరి కొంత ధనం దొంగిలించారు. విధి వశాత్తు, అతను చేసిన వ్యాపారాలలో నష్టం రాగా, కొంత ధనం నష్టం అయింది. ఇంతలో రాజులు అతను సంపాదించిన ధనానికి పన్ను రూపంలో కొంత ధనం లాక్కున్నారు.

ఈ ప్రకారంగా తాను సంపాదించి కూడబెట్టిన ధనం అంతా నష్టం కాగా ఆ బ్రాహ్మణుడు దుఃఖించాడు. అతని మనస్సు శోకంతో నిండి పోయింది. నోటినుండి మాట రావడం లేదు. ఏడుస్తూ కూర్చున్నాడు. ఉన్నదంతా పోవడంతో వైరాగ్యం పుట్టింది. ఆ బ్రాహ్మణుడు తనలో తాను ఇలా అనుకున్నాడు.

“నేను ఎంతో ధనం సంపాదించాను. కాని అది అంతా వ్యర్థంగా పోయింది. నేను అనుభవించిందీ లేదు. కడుపుకు తిన్నదీ లేదు. అనవసరంగా ధనం సంపాదించడం కోసరం నిద్రాహారాలు మానుకున్నాను. శరీరాన్ని ఎంతో కష్ట పెట్టాను. నిజమే! లోభులు కూడ బెట్టిన ధనము ఎప్పుడూ నిలువదు. సుఖాన్ని ఇవ్వదు. ధనం కూడబెట్టడం దుఃఖమునకు కారణము. ఎంత ఎక్కువ ధనం కూడబెడితే అంతకన్నా రెట్టింపు దుఃఖం ఈ లోకంలో కలుగుతుంది. ఇతరులను పీడించినందుకు పరలోకంలో నరకం వస్తుంది.

లోభత్వము పనికిరాదు. అది ఏకొంచెం మానవునిలో ఉన్నా, ఆ లోభత్వము అతని కీర్తిని, అతనిలో ఉన్న మంచి గుణములను, తుదకు అతని ప్రాణములను హరిస్తుంది. ధనం సంపాదించడంలో గానీ, దానిని ఇంకా వృద్ధిచేయడంలోకానీ, దానిని పరుల కంట పడకుండా దాచిపెట్టడంలో కానీ, దానిని ఖర్చు పెట్టడంలోకానీ, అనుభవించడంలో కానీ, మానవునికి ఎక్కువ శ్రమ, భయము, చింత కలుగుతుంటాయి. ఒక విధమైన భ్రమలో బతుకుతుంటాడు.

మానవుని వద్ద ఎంత ఎక్కువ ధనం ఉంటే అంత ఎక్కువగా ఈ భయాలు కలుగుతుంటాయి. దొంగల భయం, హింస, అసత్యము, గొప్పలు చెప్పుకోవడం, కామము, కోపము, గర్వము, ఎవరితోనూ కలవకపోవడం, విరోధము, ఎవరినీ నమ్మకపోవడం, ద్వేషము, స్త్రీ, జాదము, మద్యము, మొదలగు వ్యసనములకు బానిస అవడం, ఇవి అన్నీ ధనం ఎక్కువగా ఉండటం వలన కలుగుతుంటాయి.

ఎల్లప్పుడూ సుఖంగా ఉండాలి అనుకునే వ్యక్తి ఈ వ్యసనములకు దూరంగా ఉండాలి. ధనం ఎక్కువగా సంపాదించినా, తక్కువగా సంపాదించినా, ధనం ఉంటే చాలు, సోదరులు, భార్య, తల్లి తండ్రులు, బంధువులు, మిత్రులు శత్రువులు అవుతారు. ఒకరంటే ఒకరికి పడదు. ధనం కోసరం కుమ్ములాడుకుంటారు. ధనం ఉన్న మానవుడు దానిని కాపాడుకోవడానికి బంధువులను, మిత్రులను కూడా వదిలిపెడతాడు. ఒకరి మీద ఒకరికి స్వర్థలు పెరిగి చంపుకోవడం వరకూ వస్తుంది.

మానవ జన్మ అతి దుర్లభము. అందులోనూ బ్రాహ్మణ జన్మ ఇంకా పవిత్రమైనది. అటువంటి బ్రాహ్మణుడుగా పుట్టి, ధనము అమితంగా సంపాదించి తనను తాను నాశనం చేసుకొనేవాడు ఎన్నటికీ శుభములను పొందలేడు. స్వర్గ సుఖములు పొందడానికి కానీ, మోక్షపదమును చేరుకోడానికి కానీ, ఈ దేహమే ముఖ్యము. అటువంటి దేహమును పొంది కూడా ధనార్జన యందు ఆసక్తి పెంచుకొని తన మరణాన్ని తాను కొని తెచ్చుకుంటాడు మానవుడు.

పోనీ ధనం సంపాదించాడే అనుకుందాము. ఆ ధనమును దేవతలకు, ఋషులకు, పితరులకు, సాటి ప్రాణులకు, అన్నతమ్ములకు, బంధువులకు, భార్య పిల్లలకు ఎవరి భాగం వాళ్లకు ఇస్తే, వాళ్లా తృప్తి పడతారు. వీడూ సుఖంగా ఉంటాడు. అలా చెయ్యకుండా అంతా నాకే అని దాచుకుంటే, చివరకు ఆ డబ్బు దొంగలపాలు, రాజు పాలు చేసి నాశనం అవుతాడు.

నేను నా జీవితం అంతా ధనం సంపాదించడం, దానిని దాచడంలోనే గడిపాను. నా వయస్సు క్షీణించి పోయింది. బలము కూడా తగ్గిపోయింది. ముసలి తనం వచ్చింది. ఇప్పుడు ఏమి చెయ్యాలన్నా చేయలేని పరిస్థితి. మానవుడు ఎంతటి విద్వాంసుడు అయినా ఈ ధన సంపాదనపిచ్చి పట్టుకుంటే, వాడు దానితో పీడించబడతాడు. ధన సంపాదన అనేది ఒక మోహము. ఈ లోకం అంతా ఈ ధనసంపాదన అనే మోహంలో పడి సతమతమౌతూఉంది.

ప్రతి మానవుడికీ మృత్యువు అతని వెన్నంటి ఉంటుంది. ఎప్పుడు మీద పడి కబళిస్తుంతో తెలియదు. ఆ సమయంలో అతడు సంపాదించిన ధనము, ఆ ధనముతో కొన్న ఖరీదైన వస్తువులు, అనుభవించిన భోగములు, భోగవస్తువులు, మరణ సమయంలో ఎందుకూ పనికిరావు. అతని మరణాన్ని ఒక్క క్షణం కూడా ఆపలేవు. ఈ ధన సంపాదన, కూడబెట్టడం, ఖర్చుపెట్టడం, అనుభవించడం ఇవన్నీ మరుజన్మ రావడానికి తగిన వాసనలను పెంపొందిస్తాయి కానీ, మోక్షమును ఇవ్వలేవు.

ఆ పరమాత్మ దయవలననే నేను ఇంత ధనం సంపాదించాను. ఆ పరమాత్మ దయవలననే ఆ ధనం అంతా పోయింది. ఆ పరమాత్మ దయవలననే నాకు ఈ వైరాగ్యం కలిగింది. ఇన్నాళ్లకు ఆ పరమాత్మ నాకు ప్రసన్నమైనాడు. నేను నా మిగిలిన జీవితమును ధర్మకార్యముల కొరకు వినియోగిస్తాను. దొరికిన దానితో తృప్తిగా జీవిస్తాను. పరమాత్మ గురించి తపస్సు చేస్తాను. ఇదే నా నిశ్చయము. ఈనిశ్చయాన్ని అమలు చేయడానికి నాకు దేవతలు సహకరింతురు గాక!”

ఉద్ధవా! ఆ బ్రాహ్మణుడు ఈ విధంగా నిశ్చయించుకొని అహంకార మమకారములను వదిలిపెట్టి, మనస్సు నిండా శాంతమును నింపుకొని, సన్యాసము స్వీకరించాడు. మౌనంగా ఉన్నాడు. ఆ సన్యాసి తన మనస్సును, ఇంద్రియములను నిగ్రహించుకొని, దొరికిన దానిని తింటూ తిరుగుతున్నాడు. దేని మీదా ఆసక్తి చూపించేవాడు కాదు. భిక్షాటన చేస్తూ ఊరూరా తిరుగుతున్నాడు.

అప్పటి దాకా పరమ లోభిగా ఉంటూ తమను కష్టములకు గురిచేసిన వాడు ఇలా సన్యాసిగా తిరుగుతుంటే ఆ ఊరి వాళ్లకు చోద్యంగాఉంది. వాడి మీద రాళ్లు వేస్తూ, కొడుతూ, ఆట పట్టిస్తూ అవమానించసాగారు. కొందరు వాడి కర్రను లాక్కున్నారు. కొందరు భిక్షాపాత్రను, కమండలాన్ని, చాపను, జపమాలను లాక్కున్నారు. కొందరు వాడు కట్టుకున్న చిరిగిన వస్త్రమును లాగుతున్నారు. వాడు భిక్ష అడుక్కుని వచ్చి తినబోతుంటే ఆ అన్నములో ఉమ్మివేసేవారు. కొందరు వాడి దగ్గర కూర్చుని అర్థంలేని ప్రశ్నలు వేసి వాడిని సమాధానాలు చెప్పమని వేధించేవారు. చెప్పకపోతే కర్రలతో కొట్టేవారు.

మరి కొందరు “ఇంకా మా దగ్గర ఏమి ఉందని లాక్కుంటాడు, నీవు దొంగవు, వీడిని కొట్టండి, కట్టండి” అని బెదిరించేవారు. మరికొందరు వాడిని స్తంభములకు కట్టి ఆనందించేవారు. మరి కొందరు ‘వీడు దొంగ సన్యాసి. మరలా మనలను మోసం చెయ్యడానికి వచ్చాడు. వీడు మనలనే కాదు లోకాన్నే మోసం చేసాడు. వీడి దగ్గర ఉన్న ధనం అంతా పోగానే బంధువులు అందరూ వదిలేసారు. ఇప్పుడు ఊరి మీద పడ్డాడు. కొంగ జపం చేస్తున్నాడు. అడుక్కుతింటున్నాడు” అని తిట్టసాగారు.

కాని ఆ సన్యాసి వాటిని ఏమీ పట్టించుకోవడం లేదు. అంతా తన కర్తవ్యము అనుకొని మౌనంగా భరించసాగాడు. ఇదంతా దైవనిర్ణయం, తప్పించుకోతగ్గవి కాదు, అనుభవించడం తప్ప మరొక మార్గము లేదు అని మనసులో నిశ్చయించుకున్నాడు. తనలో తాను ఈ విధంగా అనుకోసాగాడు.

“ఈ లోకంలో ఉన్న జనులు గానీ, పైన ఉన్న దేవతలు కానీ, నాలో ఉన్న ఆత్మగానీ, తిరిగే గ్రహాలు కానీ, చేసే కర్మలు గానీ, నడుస్తున్న కాలము కానీ నా సుఖదుఃఖములకు కారణము కావు. నాలో ఉన్న మనస్సే నా సుఖదుఃఖములకు కారణము. ఈ మనస్సు సత్వ, రజస్, తమోగుణములచేత ప్రభావితమై కర్మలు చేస్తూ ఉంది. ఆ కర్మల ఫలితంగానే మరుజన్మ వస్తూ ఉంది. దేవ,మానవ,పశు జన్మలు ఎత్తుతున్నాము. మానవుడు చేసే ప్రతి కర్మను ఆత్మస్వరూపుడు అయిన పరమాత్మ సాక్షిభూతంగా చూస్తుంటాడు.

ఆత్మ ప్రాపంచిక విషయములలోనూ, సంసారములోనూ
లీనమై జీవాత్మగా వ్యవహరింపబడుతూ ఉంది. మనస్సుతో సంకల్పిస్తూ
దేహములో పనులు చేస్తూ, ఈ సంసారముమీద ఆసక్తి కలిగి ఉంటూ
ఉంది. కాబట్టి మనసును నిగ్రహించడమే ఈ సంసారము నుండి
విముక్తి చెందడానికి తరుణోపాయము. మనసును నిగ్రహించడానికి
దానము, స్వధర్మమును పాటించడం, యమ,నియములను
పాటించడం, శాస్త్రములు చదవడం, వినడం, మంచి పనులు
చేయడం, వ్రతములు మొదలగునవి చేయడం, ఇవి అన్నీ మనస్సును
నిగ్రహించడానికి మార్గాలు. మనస్సును తన అదుపులో పెట్టుకున్న
వాడికీ, ఎల్లప్పుడూ ప్రశాంతంగా ఉండేవాడికి దానధర్మములతో
అవసరం లేదు. అలాగే అదుపు తప్పిన మనసు కలవాడికి, అలసత్వము,
కలిగిన వాడికి ఎన్ని దాన ధర్మములు చేసినా ప్రయోజనము లేదు.

శరీరములో ఉన్న పది ఇంద్రియములు, మనసు అభీనంలో
ఉంటాయి. మనసు ఏది సంకల్పిస్తే ఇంద్రియాలు ఆ పనిని
చేస్తుంటాయి. కాని మనస్సు ఏ ఇంద్రియము వశములో లేదు.
మనస్సు చాలా బలమైనది. అత్యంత బలవంతుని కంటే బలమైనది.
యోగులు కూడా మనస్సు బలానికి భయపడుతుంటారు. మనసును
తన వశంలో ఉంచుకున్నవాడే దేవుడు. ఇంద్రియములను
జయించడం సులభం. మనసును జయించడం చాలా కష్టం. ఈ
మనస్సు ప్రతి వాడికీ శత్రువు. ఇది రాగద్వేషములతో నిండి ఉంటుంది.
ఈ మనస్సు శరీరములో ఉన్న మర్తస్థానములలో కూడా చేరి
బాధపెడుతుంది. ఈ మనస్సు జయించడం ఎవరి వల్లా కాదు.
ఇటువంటి శత్రువును తన శరీరంలోనే పెట్టుకొని, దానిని

జయించలేక, బయట ఉన్న శత్రువులతో అనవసరంగా
కలహిస్తుంటారు మానవులు. కొంత మందిని మిత్రులుగానూ, మరి
కొంత మందిని శత్రువులుగానూ, మరి కొంతమందిని తటస్థులు
గానూ భావిస్తుంటారు. కానీ, లోపల ఉన్న మనస్సు అనే శత్రువు
గురించి మరిచిపోతారు. ఇటువంటి వారు పరమ మూర్ఖులు.

ఈ మానవులకు వివేకము లేదు. మనస్సుతో కల్పించబడిన ఈ
దేహము నేనే అనుకుంటారు. ఈ ప్రపంచములో కనిపించే ప్రతి
వస్తువు నాది అనుకుంటారు. అన్నీ నాకే కావాలి అని అనుకుంటాడు.
ఆ వస్తువులు సంపాదించడం, విషయ వాంఛలు తీరడం కొరకు ఎన్నో
అకృత్యములు చేస్తుంటారు. సంసార సాగరంలో పడి కొట్టుకు
పోతుంటారు.

మానవుడే తనకు కలిగిన సుఖములకు, దుఃఖములకు
కారణము అని అనుకొందాము. అటువంటప్పుడు ఆత్మకు ఎటువంటి
సంబంధము లేదు కదా! ఏ పని చేసినా, ఆ పనికి తగిన ఫలితము
అనుభవించినా, దానికి కారణము ఈ స్థూల శరీరము(పది
ఇంద్రియములు), అందులో ఉన్న సూక్ష్మ శరీరము(మనో బుద్ధి
అహంకారాలు). అన్నం తినేటప్పుడు తన పంటితో తన నాలుక
కొరుక్కుంటే దానికి ఎవరి మీద తన కోపం చూపిస్తాడు.

పోనీ, దేవతలే మానవునికి కలిగే సుఖములకు, దుఃఖములకు
కారణం అనుకుంటే, ఈ సుఖదుఃఖముల వలన ఆత్మకు ఎటువంటి
నష్టము కలుగదు కదా! ఈ శరీరముతో ఏపని చేసినా, ఆ పనికి తగిన

ఫలితము అనుభవించినా, అది ఇంద్రియములకు అభిష్టాన దేవతలకు సంబంధించినది. ఈ శరీరములో ఉన్న పది ఇంద్రియములకు పది మంది అభిష్టాన దేవతలుఉంటారు. ఈ దేవతలు అందరి శరీరములో ఒకే విధంగా ఉంటారు. మానవుడు తన శరీరములోని ఇంద్రియములతో చేసే పనులు అన్నీ ఈ దేవతలకు సంబంధించినవి. ఇందాక చెప్పినట్టు ఒక అవయవము వలన మరొక అవయవమునకు దెబ్బతగిలితే అది ఎవరి తప్పు. ఎవరిని నిందించాలి.

పోనీ మానవునికి కలిగే సుఖదుఃఖములకు ఆత్మ కారణం అనుకుంటే, మనసును, దేవతలను, కర్తలను నిందించడం దేనికి? సుఖ దుఃఖములు కలిగించడం ఆత్మ స్వభావము అనుకుంటే సరిపోతుంది కదా! ఆత్మకంటే వేరైనది ఏది లేదు కదా! ఒకవేళ ఉంటే అది మిథ్య అవుతుంది కానీ సత్యము కాదు. సుఖదుఃఖాలు లేకుంటే మానవుడికి కోపము రావడానికి కారణం ఏమిటి?

పోనీ మానవుని సుఖదుఃఖములకు గ్రహములు కారణము అని అనుకుందాము. దీనివలన జనన మరణములు, వృద్ధిక్షయములు లేని ఆత్మకు ఏమి నష్టం. గ్రహముల ప్రభావము జననమరణములకు లోబడ్డ శరీరమునకు కానీ జననమరణములు లేని ఆత్మకు కాదు కదా! అందుకే జోతిష శాస్త్రజ్ఞులు ఆకాశంలో ఉన్న గ్రహ ప్రభావము శరీరము మీద పడుతుంది అంటారు. అటువంటప్పుడు శరీరంలో అంతర్గతంగా ఉన్న జీవాత్మ మీద కోపం ఎందుకు?

పోనీ మనం చేసే కర్మలే సుఖములకు దుఃఖములకు కారణం అనుకుంటే, దాని వలన జీవాత్మకు ఏమి ప్రయోజనము? ఎందుకంటే

కర్తలు చెయ్యాలంటే కదలని పదార్థాలు, కదిలే పదార్థాలు ఉండాలి. కాని దేహము జడపదార్థము. లోపల చైతన్యము లేనిదే ఏ పనీ చేయలేదు. లోపల ఉన్న జీవాత్మ శుద్ధమైన జ్ఞానము. ఇంక కర్తలు చేయడం ఎలా సాధ్యం. కర్తలే లేనప్పుడు ఎవరి మీద కోపించాలి.

పోనీ మనకు కలిగే సుఖ దుఃఖములకు కాలమే కారణము అని అనుకుందాము. కాలమునకు అతీతమైన ఆత్మ మీద కాల ప్రభావం ఎలా ఉంటుంది. అటువంటప్పుడు ఆత్మకు సుఖము దుఃఖము ఎలా ఉంటాయి. కాబట్టి మనకు కలిగే సుఖదుఃఖములకు ఎవరి మీద కోపం చూపించాలి. మానవునకు కలిగే సుఖ దుఃఖములకు మానవునిలో ఉన్న అహంకారమే కారణం కానీ, అన్నిటికీ అతీతమైన ఆత్మ ఎన్నటికీ కాదు. ఆత్మకు సుఖములతోనూ దుఃఖములతోనూ ఎటువంటి సంబంధము ఉండదు. ఈవిషయం తెలుసుకుంటే మానవుడు ఎవరికీ భయపడడు.

కాబట్టి నేను కూడా మన ప్రాచీనులైన మహాబుషులు చెప్పిన బోధనలను అనుసరించి శ్రీహరి పాదసేవలో నిమగ్నమై ఈ సంసారము అనే సాగరమును దాటుతాను.” అని తనలో తాను అనుకున్నాడు ఆ బ్రాహ్మణుడు.

ఉద్ధవా!ఆ ప్రకారంగా ఉన్న ధనం పోయి వైరాగ్యం పుట్టిన ఆ బ్రాహ్మణుడు,సన్యాసం పుచ్చుకొని, ఉన్నచోట ఉండకుండా భూమి అంతా తిరుగుతూ, అందరిచేతా చీత్కారములను అనుభవిస్తూ, తన జీవిత గాథను ఇలా చెప్పుకున్నాడు.

ఉద్ధవా! ఈ కథ విన్నావు కదా! ఇందులో ఉన్న బ్రాహ్మణుని సుఖములకు దుఃఖములకు ఎవరు కారణము? అసలు సుఖములు కానీ, దుఃఖములు కానీ, ఏమీ లేవు. ఇది అంతా భ్రమ. ఒక విషయాన్ని మనం సుఖం అనుకుంటూ సుఖం. దుఃఖం అనుకుంటే దుఃఖం. ఈ సంసారమే మన అజ్ఞానము లోనుండి పుట్టిన కల్పన. అజ్ఞాన కల్మితమైన ఈ సంసారములోని సుఖదుఃఖములకు ఉనికి ఎలా ఉంటుంది.

కాబట్టి ఉద్ధవా! నీవు నీ మనసును బుద్ధిని నా యందు లగ్నం చెయ్యి. మనస్సును నిగ్రహించు. అన్ని యోగముల సారము ఇంద్రియ నిగ్రహము, మనో నిగ్రహము, శ్రీహరి పాదసేవనము, సత్సంగము అని తెలుసుకో!" అని శ్రీకృష్ణుడు ఉద్ధవునికి సుఖదుఃఖముల గురించి వివరించాడు అని శుక మహర్షి పరీక్షిత్ మహారాజుకు చెప్పాడు.

శ్రీమద్భాగవతము

ఏకాదశ స్కంధము ఇరువది మూడవ అధ్యాయము సంపూర్ణము

ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్

శ్రీమద్భాగవతము
ఏకాదశ స్కంధము
ఇరువది నాలుగవ అధ్యాయము.

“ఓ పరీక్షిత్ మహారాజా! శ్రీకృష్ణుడు ఉద్ధవునికి
సాంఖ్యయోగము గురించి ఇలా వివరిస్తున్నాడు.

“ఉద్ధవా! ప్రాచీనులైన మహా ఋషులు పూర్వము
సాంఖ్యయోగము గురించి చెప్పారు. ఆ సాంఖ్యయోగమును నేను
నీకు వివరిస్తాను. ఈ సాంఖ్యయోగము వింటే మానవుడు
సుఖదుఃఖములను వదిలిపెడతాడు.

కృతయుగము నుండి నేటి దాకా మానవులు ఈ భూమి
మీద జీవిస్తున్నారు. వారిలో పురుషులు, స్త్రీలు ఉన్నారు. వారిలో
వివేకము కలిగిన వారు ఉన్నారు. అటువంటి వారిలో జ్ఞానము ఒకే
రూపంలో ఉంటుంది. ఆ జ్ఞానమే పరబ్రహ్మ స్వరూపము. పరబ్రహ్మను
గురించి తెలుసుకోవడమే జ్ఞానము. ఈ పరబ్రహ్మ స్వరూపము
కనపడదు. వినపడదు. తాకబడదు. మనసుతో తెలుసుకోలేము.
వృద్ధిక్షయములు లేనిది. భేదబుద్ధిలేనిది.

ఈ పరబ్రహ్మ స్వరూపము ఒకటే. రెండు కాదు. అది
సత్యమైనది. కాని మాయలో పడ్డ మానవునికి రెండుగా కనిపిస్తుంది.
ఈ రెండు ఏమిటంటే ఒకటి ప్రకృతి. రెండవది జ్ఞానము. దానినే
పురుషుడు అంటారు. ఆ ప్రకృతిలో క్షోభ కలిగింది. ఆ క్షోభనుండి

మూడు తత్వములు పుట్టాయి. అవే సత్వ, రజస్, తమోగుణములు. ఆ
 గుణముల నుండి జ్ఞాన శక్తి(ఆలోచన, వివేచన), క్రియా శక్తి
 (ఆలోచించినదాన్ని ఆచరించడం) ఉద్భవించాయి. జ్ఞాన శక్తి
 ప్రధానంగా ఉండే మహత్తత్వము ఆవిర్భవించింది. ఆ మహత్తత్వము
 లోనుండి జీవులకు భ్రమ కలిగించే అహంకారము ఉద్భవించింది. ఈ
 అహంకారము మూడు విధములు. వైకారికము (సత్వగుణ
 ప్రధానమైన అహంకారము), తైజసము (రజోగుణ ప్రధానమైన
 అహంకారము.) తామసము (తామస గుణ ప్రధానమైన
 అహంకారము). ఈ అహంకారము నుండి (నేను అనే స్వభావము
 నుండి) శబ్ద, స్పర్శ, రస, రూప, గంధము మొదలగు పంచ తన్మాత్రలు,
 భూమి, అగ్ని, నీరు, గాలి, ఆకాశము అనే పంచభూతములు, పది
 ఇంద్రియములు, మనస్సు ఉద్భవించాయి. పంచ తన్మాత్రలు,
 పంచభూతములు తామస అహంకారము నుండి ఉద్భవించాయి.
 అలాగే రాజస అహంకారము నుండి పది ఇంద్రియములు పుట్టాయి.
 సాత్విక అహంకారము నుండి, జ్ఞానేంద్రియములు 5,
 కర్మేంద్రియములు 5, మనస్సు 1 ఈ పదకొండింటికి అభిష్టాన దేవతలు
 ఉద్భవించాయి.

తరువాత, పరమాత్మ ఈ తత్వములు అన్నింటిలో ప్రవేశించి
 చైతన్యవంతులను చేసాడు. ఈ తత్వములు అన్నీ కలిసి, మిళితమై,
 క్రియాశీలములై, ఈ బ్రహ్మాండమును సృష్టించాయి. ఈ బ్రహ్మాండము
 మొదట జలములో ఉండింది. ఆ అండములో నారాయణ
 స్వరూపమైన పరమాత్మ వెల్లడి అయ్యాడు. నారాయణుడి నాభి నుండి
 ఒక పద్మము పుట్టింది. దాని పేరే విశ్వము.

ఆ పద్మములో నుండి బ్రహ్మ ఆవిర్భవించాడు. ఆ బ్రహ్మ రజోగుణ సంపన్నుడు. బ్రహ్మ నా గురించి తపస్సు చేసాడు. అప్పుడు లోక పాలకులను, భూలోకము, భువర్లోకము, సువర్లోకమును సృష్టించాడు. భూలోకములో మానవులను, జంతువులు, పశుపక్ష్యాదులను, భువర్లోకములో భూతగణములను, సువర్లోకములో దేవతలను సృష్టించాడు. ఈ మూడు లోకముల పైన మహర్లోకము, జనలోకము, తపోలోకము, సత్యలోకము అనే నాలుగు లోకములను సృష్టించాడు. ఆ లోకములు సిద్ధులకు, మహర్షులకు నివాసమైంది. భూమికి కిందుగా అధోలోకములను కూడా సృష్టించాడు బ్రహ్మ. అవే అతల, వితల, సుతల, రసాతల, తలాతల, పాతాళ లోకములు. ఆ లోకములు రాక్షసులకు, నాగులకు నివాసస్థానములు అయ్యాయి.

జీవులు వారి వారి కర్మఫలములను అనుసరించి మానవులుగా, పశుపక్ష్యాదులుగా, దేవతలుగా మూడు లోకములలో జన్మ ఎత్తుతూ ఉంటారు. యోగులు, సిద్ధులు వారి వారి తపస్సుల ఫలితంగా మహర్లోకము, జన లోకము, తపోలోకము, సత్యలోకము అనే ఉత్తమ లోకములను పొందుతుంటారు. నా మీద భక్తి శ్రద్ధ కలిగిన జీవులు నా యొక్క పరమ ధామమును పొందుతారు.

ఓ ఉద్ధవా! నేనే కాలస్వరూపుడను, పరమేశ్వరుడను. ఈ జగత్తు అంతా నా చేత ప్రేరేపింపబడి కర్మలు చేస్తూ ఉంది. మూడు గుణములతో కూడిన ఈ సంసారసాగరంలో జీవుడు మునుగు తున్నాడు. తేలుతున్నాడు. ఒడ్డుకు చేరుకుంటున్నాడు. అంటే ఒకప్పుడు ఉత్తమ గతులను, మరొకప్పుడు అధోగతులను పొందుతున్నాడు.

ఉద్ధవా! ఈ ప్రపంచంలో చిన్నవి, పెద్దవి, కళ్లకు కనపడేవి, కళ్లకు కనపడనివి అనేకమైన పదార్థములు, వస్తువులు ఉన్నాయి. ఇవన్నీ ప్రకృతి, పురుషుల సంయోగము వలన ఏర్పడ్డాయి. ఏ పదార్థమైతే ఒకకార్యము యొక్క ఉత్పత్తికి, నాశనానికి కారణం అవుతుందో ఆ పదార్థమే ఆ కార్యమునకు వర్తమాన స్వరూపము అవుతుంది. మట్టి నుండి రకరకాల కుండలు తయారవుతాయి. మరలా మట్టిలో కలిసిపోతాయి. అలాగే బంగారము నుండి రకరకాల ఆభరణాలు తయారవుతాయి. మరలా కరిగిస్తే బంగారం అవుతుంది. ఇక్కడ మట్టి బంగారము కారణము. కుండలు, ఆభరణములు కార్యములు. కాబట్టి కారణములే సత్యములు అనగా నిలిచి ఉండేవి. కార్యములు వ్యవహారికములు. కాబట్టి మహత్త్వము, అహంకారము ఎక్కడి నుండి వచ్చాయో ఆ పరమాత్మయే కారణ స్వరూపుడు. అదే సత్యము.

ఉద్ధవా! ఈ జగత్తుకు కారణమైన ప్రకృతి, ఆ ప్రకృతికి అభివృద్ధిదేవత పురుషుడు, మూడు గుణముల కదలిక ద్వారా ఉద్భవించిన కాలము ఈ మూడూ నాస్వరూపాలే. నాకంటే వేరు అయినది ఏదీ లేదు. ఈ జగత్తును అంతా పరమేశ్వరుడు సాక్షిభూతంగా చూస్తున్నాడు. జీవులందరూ మూడుగుణములతో ప్రభావితులై తమ సంతోషము కొరకు ఆనందము కొరకు ఎన్నో పనులు చేస్తున్నారు. తాతలు, తండ్రులు, కుమారులు, మనుమలు ఈ విధంగా సృష్టి చక్రము నిరంతరము తిరుగుతూ ఉంది.

నేనుకాల స్వరూపుడను అని చెప్పాను కదా. కాలం గడిచే కొద్దీ ఈ సృష్టి, స్థితి లయం, అను నిత్యం జరుగుతూ, తుదకు ఈ బ్రహ్మాండం అంతా నాశనమై పోతుంది. అప్పుడు ప్రళయం సంభవిస్తుంది. అప్పుడు ఈ మానవ శరీరములు అన్నము నందు, అన్నము బీజముల యందు, బీజములు భూమి యందు. భూమి వాసన యందు, వాసన జలములోనూ, జలము రసములోనూ, రసము తేజస్సులోనూ, తేజస్సు రూపములోనూ, రూపము వాయువులోనూ, వాయువు స్వర్గలోనూ, స్వర్గ ఆకాశములోనూ, ఆకాశము శబ్దములోనూ, లీనమై పోతాయి. ఇంద్రియములు అన్నీ తమ తమ అధిష్ఠాన దేవతలలో లీనమై పోతాయి. ఈ దేవతలు మనస్సులోనూ, మనస్సు అహంకారములోనూ, అహంకారము మహత్తత్వములోనూ, మహత్తత్వము మూడు గుణములలోనూ, మూడు గుణములు అవ్యక్తమైన ప్రకృతిలోనూ, ఈ ప్రకృతి కాలములోనూ లీనమై పోతుంది. కాలము మాయతో కూడిన జీవుని లోనూ, జీవుడు ఆత్మస్వరూపుడుగా నా యందు లీనమై పోతాడు.

ఉద్ధవా! ఈ అనంత విశ్వము యొక్క సృష్టి, స్థితి, లయములకు నేను కారణము. ఈ సృష్టి అంతా నాలోనుండి బయటకు వచ్చి తుదకు నాలోనే లీనమై పోతుంది. (ఈ విషయాన్ని స్థూలంగా నేటి శాస్త్రవిజ్ఞానానికి అన్వయించుకుంటే, మొట్ట మొదట చిన్ని అణువునుండి పెద్ద విస్ఫోటము సంభవించింది. దానినే బిగ్ బాంగ్ అంటారు. అందులో నుండి అనంత విశ్వం ఉద్భవించింది. అది నిరంతరం వ్యాపిస్తూనే ఉంది. అలా వ్యాపించి, వ్యాపించి తుదకు మరలా యధాస్థానానికి చేరుకుంటుంది. సాంఖ్య సిద్ధాంతంలో

సుథాలంగా ఇదే చెప్పబడింది. ఈ సందర్భంలో మేటి శాస్త్రజ్ఞుడు స్టీఫెన్ హాకింగ్ రాసిన “ఎ బ్రిఫ్ హిస్టరీ ఆఫ్ టైమ్” అనే పుస్తకం లోని కొన్ని మాటలు సందర్భోచితంగా ఉన్నాయి.

(With the success of scientific theories in describing events, most people have come to believe that God allows the universe to evolve according to a set of laws and does not intervene in the universe to break these laws. However, the laws do not tell us what the universe should have looked like when it started--it would still be upto God to wind up the clock work and choose how to start it off. So long as the universe had a beginning we could suppose it had a creator. But if the universe is really completely self-contained, having no boundary or edge, it would have neither beginning nor end. It would simply be. What place, then, for a creator)

ఉద్ధవా! ఉదయం సూర్యుడు ఉదయించగానే చీకటి మాయం అయిపోతుంది. అలాగే ఈ సాంఖ్యయోగమును గురించి తెలుసుకోగానే అన్ని భ్రమలు తొలగిపోతాయి. ఒక వేళ భ్రమ కలిగినా అది ఎక్కువ కాలం నిలిచి ఉండదు. ఉద్ధవా! సకల కార్యములకు కారణభూతుడను అయిన నేను నీకు సాంఖ్య యోగము గురించి

సంగ్రహంగా వివరించాను.” అని శ్రీకృష్ణుడు సాంఖ్యయోగం గురించి
ఉద్ధవునికి చెప్పినట్టు శుక మహర్షి పరీక్షిత్ మహారాజుకు
వివరించాడు.

శ్రీమద్భాగవతము

ఏకాదశ స్కంధము ఇరువది నాలుగవ అధ్యాయము సంపూర్ణము

ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్

శ్రీమద్భాగవతము

ఏకాదశ స్కంధము

ఇరువది ఐదవ అధ్యాయము.

“ఓ పరీక్షిత్ మహారాజా! శ్రీకృష్ణుడు ఉద్ధవునికి మూడు
గుణముల గురించి వివరిస్తున్నాడు.

“ఉద్ధవా! సత్వ, రజస్, తమోగుణములు ఒకదానితో ఒకటి
కలవకుండా ఉంటే అవి మానవుల మీద ఎటువంటి ప్రభావాన్ని కలిగి
ఉంటాయో వివరిస్తాను.

మనస్సును నిగ్రహించుకోవడం, ఇంద్రియములను
నిగ్రహించడం, ఓర్పుతో ఉండటం, జ్ఞానము, వివేకము కలిగి ఉండటం,
ఎల్లప్పుడూ సత్యమునే పలకడం, సాటి ప్రాణుల మీద దయకలిగి

ఉండటం, ఎల్లప్పుడూ సంతోషంగా ఉండటం, తనకు ఉన్న దానిలో ఒకరికి పెట్టే బుద్ధి కలిగి ఉండటం, ప్రాపంచిక విషయముల మీద అధికమైన వ్యూహాహాన్ని కలిగి ఉండకపోవడం, చేసే పని మీద శ్రద్ధ కలిగి ఉండటం, నమ్రతగా ఉండటం, తనలో తాను ఆనందించడం, ఇటువంటి గుణములను సత్వగుణములు అని అంటారు. సత్వగుణము ప్రధానంగా కలవారు ఇటువంటి పనులు చేయడంలో ఆసక్తి కలిగి ఉంటారు.

కోరికలు ఎక్కువగా కలిగి ఉండటం, ఆ కోరికలు తీరడానికి ప్రయత్నం చేయడం, మదము, తృప్తి, గర్వము కలిగి ఉండటం, ఎల్లప్పుడూ దేవతలను ఏదో ఒక కోరిక కోరడం, పెద్ద వాళ్లు చిన్న వాళ్లు, ధనికులు పేదలు అనే భేదబుద్ధి కలిగి ఉండటం, ఎల్లప్పుడూ సుఖంగా ఉండాలని కోరుకోవడం, సుఖాలు అనుభవించడం, ఇతరుల మీదికి తగవుకు, కలహానికి కాలు దువ్వడం, పేరు ప్రతిష్ఠల కోసరం పాకులాడటం, ఎదుటి వారిని అపహాస్యం చేసి మాట్లాడటం, బల పరాక్రమములు కలిగి ఉండటం, అనుకున్నది సాధించేవరకూ పట్టు విడువకపోవడం, ఇవన్నీ రజోగుణము అధికంగా కల వారి లక్షణములు.

ఎక్కువగా కోపము కలిగి ఉండటం, అంతా నాకే కావాలని అనుకోవడం, ఎప్పుడూ అబద్ధాలు చెప్పడం, ఎదుటి వారిని శారీరకంగా మానసికంగా హింసించడం, ప్రతిదానికీ ఒకరిమీద ఆధారపడటం, డాంబికంగా కనిపించడం, ప్రతి దానికీ ఎక్కువగా కష్టపడిపోవడం, ఎదుటి వారితో కలహములు పెంచుకోవడం, అనుకున్నది కాకపోతే దుఃఖంలో మునిగిపోవడం, అన్ని కష్టాలు నాకే వచ్చాయని బాధపడటం,

ఎప్పుడూ ఏదో పోగొట్టుకున్న వాడి మాదిరి ఉండటం, నిరాశ,
నిస్వహలతో ఉండటం, ఎప్పుడూ నిద్రపోవడానికి ఇష్టపడటం, ప్రతి
దానికి ఆశపడటం, భయపడటం, తనకు ఏదో రోగం ఉందని, లేని
రోగం గురించి బాధపడి పోవడం, ఇవన్నీ తమోగుణ లక్షణములు.

ఉద్ధవా! పైన చెప్పబడిన లక్షణములు సత్వ, రజస్
తమోగుణములు విడివిడిగాఉంటే ఏర్పడేవి. ఇప్పుడు వీటి
కలయికవలన కలిగే లక్షణాలను వివరిస్తాను.

ఉద్ధవా! జీవులలో ఉన్న నీది, నాది, అనే భేద బుద్ధి ఈ మూడు
గుణముల కలయిక వలన సంభవిస్తుంది. ఈమూడు గుణములకు
సంబంధించిన లక్షణములు మనస్సు నుండి, బయట నుండి వినబడే
శబ్దము, కనపడే దృశ్యములు మొదలగు విషయముల నుండి,
ఇంద్రియముల సంయోగము వలన, పుడుతుంటాయి. ఇవి అన్నీ సత్వ,
రజస్, తమోగుణముల ప్రభావం చేత ఏర్పడేవే. పురుషుడు ధర్మంగా
ప్రవర్తించడం, ధనం మొదలగు వాటిని సంపాదించడం, కోరికలను
తీర్చుకోవడం వీటిమీద ఆసక్తి కలిగిఉన్నప్పుడు, వాటి మీద శ్రద్ధ, అనురక్తి
ఈ మూడు గుణముల వలననే కలుగుతాయి.

కోరికలు తీర్చుకోడానికి కర్మలు చేయాలి అనే ఆసక్తి ఉన్న
మానవుడు గృహస్థ ధర్మమును స్వీకరిస్తాడు. గృహస్థ ఆశ్రమమును
స్వీకరించిన తరువాత తన స్వధర్మమును, నిత్యము చేయతగిన
పూజలు, సంధ్యావందనము అగ్నిహోత్రము, పితృదేవతలను
పూజించడం, అతిథులను ఆదరించడం మొదలగు వాటి యందు

ఆసక్తి కలిగి ఉంటాడు. ఇలాచేయడం కూడా మూడు గుణముల కలయికతోనే జరుగుతుంది.

ఉద్ధవా! పైన చెప్పబడిన ఇంద్రియ నిగ్రహము, మనో నిగ్రహము మొదలగు లక్షణములు కలవారిని సత్వగుణము కలవారి గానూ, కోరికలు మొదలగు లక్షణములు కలవారిని రజోగుణము కలవారి గానూ, కోపము, లోభము మొదలగు లక్షణములు కలవారిని తమోగుణము కలవారిగానూ గుర్తించాలి. పరమాత్మ యందు భక్తి కలిగి ఉండి, తానుచేసే కర్మలకు ఫలం ఆశించకుండా కర్మలు చేసే స్త్రీ,పురుషులను, సత్వగుణము కలవారిగా గుర్తించాలి. ఎల్లప్పుడూ కోరికలుకోరుతూ అవి తీరడానికి సతమతమయ్యే వారిని రజోగుణము కల వారిగా, పరమాత్మను ఆరాధించడంలో కూడా హింస చేసే వారిని (బలులు మొదలగు వాటిని సమర్పించేవారిని) తమోగుణము కలవారిగా గుర్తించాలి.

ఉద్ధవా! ఈ సత్వ, రజస్, తమోగుణములు మానవుని మనసుకు సంబంధించినవి కానీ ఆత్మకు సంబంధించినవి కావు. ఈ గుణములద్వారా జీవుడు ప్రాపంచిక విషయములు, విషయ వాంఛల యందు ఆసక్తుడై సంసారంలో పడిపోతున్నాడు. ఎప్పుడైతే సత్వగుణము, రజస్, తమోగుణములను జయిస్తుందో, అప్పుడు జీవుడు సుఖంగా, శాంతంగా, జీవించగలుగుతాడు. జ్ఞానవంతుడవుతాడు. జీవునిలో ఉన్న రజోగుణము, సత్వగుణ, తమోగుణముల కన్నా అధికంగా ఉంటే, అతడు ఎక్కువ దుఃఖముతోనూ, కర్మలు చేయడంలోనూ, కీర్తిని సంపాదించడంలోనూ నిమగ్నమై ఉంటాడు. ఎవరిలో అయితే సత్వ,రజోగుణముల కన్నా

తమోగుణము ఎక్కువగా ఉంటుందో, ఆ మానవుడు శోకము, మోహము, నిద్ర, హింస, ఆశ వీటికి వశుడై ఉంటాడు. ఎవరి మనస్సు నిర్మలంగా ఉంటుందో, ఎవరి ఇంద్రియములు ప్రశాంతంగా ఉంటాయో, ఎవరిలో భయము ఉండదో, ఎవరి మనస్సు అనవసర విషయములను, కోరికలను కలిగి ఉండదో, అతడు సత్వగుణమును ఎక్కువగా కలిగిఉంటాడు. అతడికి పరమాత్మను పొందడం సులభం.

ఎల్లప్పుడూ ఏదో ఒక పని చేస్తూ, దాని వలన వచ్చే ఫలితములను అనుభవిస్తూ, మనస్సు అల్లకల్లోలం చేసుకుంటూ, ఎల్లప్పుడూ అసంతృప్తితో ఉన్న బుద్ధిని కలిగి ఉంటూ. చేతులు కాళ్లు అసహనంగా కదిలిస్తూ, మనస్సులో ఏదో ఒక ఆలోచనతో సతమతమౌ ఉండేవారు రజోగుణముతో ప్రభావితమౌతున్నారు అనితెలుసుకో!

ఎవరి బుద్ధి, మనస్సు ఎల్లప్పుడూ కలత చెంది ఉంటుందో, భగవంతుని గురించి తెలుసుకోడానికి ప్రయత్నించదో, ఎవనిలో అజ్ఞానము, అవివేకము, విషాదము, సమృద్ధిగా ఉంటుందో, అతడు తమోగుణ ప్రధానుడు అని తెలుసుకో.

ఉద్ధవా! సత్వగుణము ఎక్కువగా ఉంటే దేవతలకు, రజోగుణము ఎక్కువగా ఉంటే అసురులకు, తమోగుణము ఎక్కువగా ఉంటే రాక్షసులకు బలం పెరుగుతుంది. సత్వగుణ ప్రధానులు ఎక్కువగా మెలుకువగా ఉండటానికి ప్రయత్నిస్తారు. రజోగుణ ప్రధానులు ఎక్కువగా కలలు, పగటి కలలుకంటుంటారు. తమోగుణ ప్రధానులు ఎక్కువగా నిద్రపోతుంటారు. ఈమూడు అవస్థలలో కూడా

అత్త సాక్షిగా చూస్తూ ఉంటుంది.

వేదములను, శాస్త్రములను అధ్యయనం చేసిన బ్రాహ్మణులు సాత్విక బుద్ధి కలిగి ఉండి, బ్రహ్మలోకము వరకు వెళతారు. రజోగుణము కలిగిన వారు మానవులుగా పుడతారు. తమోగుణము కలిగిన వారు అధోగతినిపొందుతారు అంటే పశు,పక్షి జన్తులు ఎత్తుతారు. సత్వగుణము ఎక్కువగా ఉన్న వారు మరణించిన తరువాత స్వర్గలోకమునకు వెళుతారు. రజోగుణము ఎక్కువగా ఉన్న వారు మరణిస్తే మానవులుగా జన్మిస్తారు. తమోగుణము ఎక్కువగా ఉన్న వారు నరకలోకమునకు వెళ్తారు. ఏగుణము లేకుండా ఉన్నవారు మరణించిన తరువాత పరమాత్మ గతిని పొందుతారు.

ఉద్ధవా! ఇంక మానవులు చేసే కర్మల గురించి చెబుతాను. నా గురించి, నన్ను ఉద్ధేశించి, నాకు ప్రీతి కలగడానికి చేసే కర్మలు, సంధ్యావందనము, అగ్నిహోత్రము మొదలగు నిత్యము చేసే కర్మలు, ఫలమును ఆశించకుండా చేసే అన్ని కర్మలు సాత్విక కర్మలు అని అంటారు. ఏదో ఒక ఫలమును ఆశిస్తూ చేసే కర్మలు, రాజస కర్మలు అంటారు. గొప్ప కోసరం, ఎదుటి వారికి హాని కలిగించడానికి చేసే కర్మలు, హింసతో కూడిన యాగములు, అన్ని తామస కర్మలు అని అంటారు.

ఉద్ధవా! పరమాత్మను గురించిన జ్ఞానమును సాత్విక జ్ఞానము అంటారు. దేహమును గురించి, ప్రాపంచిక విషయముల గురించి తెలుసుకున్న జ్ఞానము రాజసము. కోరికల గురించి, విషయ వాంఛల గురించి, కామ వాంఛల గురించి తెలుసుకున్న జ్ఞానమును తామస

జ్ఞానము అంటారు.

కేవలము పరమాత్మను తప్ప వేరే ఏ విషయమును గురించి ఆలోచించని జ్ఞానము నిర్గుణ జ్ఞానము అంటారు. అడవులలో ఉంటూ తపస్సు చేసుకోవడం సాత్వికము. గ్రామములలో పట్టణములలో ఉంటూ ప్రాపంచిక విషయములు అనుభవించడం రాజసం. పానశాలలు, జూదగృహములలో ఉంటూ మత్తులో ఉండటం తామసం. దేవాలయములలో ఉంటూ పరమాత్మను గురించి ధ్యానించడం నిర్గుణం.

ఇంతే కాకుండా తాను చేసే కర్మల మీద ఏ విధమైన ఆసక్తి లేకుండా కర్మలు చేసే వాడు సాత్వికుడు. తాను చేసే కర్మల మీద ఎక్కువ ఆసక్తితో, ఫలితములను ఆశించి కర్మలు చేసేవాడు రాజసికుడు. తాను చేసే కర్మల గురించి ఆలోచించకుండా, తాను చేసే కర్మలకు మంచి ఫలితం వస్తుందో చెడ్డ ఫలితం వస్తుందో తెలియకుండా తనకు తోచిన కర్మచేసే వాడు తామసికుడు. కేవలం నా కోసమే కర్మలు చేసేవాడు నిర్గుణుడు.

భక్తితో, శ్రద్ధతో, భగవంతుని పరంగా చేసే కర్మ సాత్వికము. తాను చేసే కర్మల మీదనే శ్రద్ధ పెట్టి ఫలితం కోసరం చేసే కర్మ రాజసము. అధర్మయుక్తంగా, చెడ్డ ఫలితములను ఆశిస్తూ చేసే కర్మ తామసికము. నేను తప్ప మరొక విషయం మీద దృష్టి లేకుండా, నా మీద శ్రద్ధా భక్తులతో చేసే కర్మ నిర్గుణ కర్మ.

ఉద్ధవా! తనదగినది, పరిశుద్ధమైనది, ఎటువంటి ప్రయత్నం చేయకుండా లభించినది, అయిన ఆహారము సాత్త్వికాహారము. రుచికరమైనది, ఇంద్రియములకు సుఖం కలిగించేది, పులుపు, వగరు, ఉప్పు, కారం కలిగినది అయిన ఆహారము రాజసాహారము. అపవిత్రమైనది, పులిసిపోయినది, అయిన ఆహారము తామసికము. పరమాత్మకు నివేదించిన ఆహారము నిర్గుణము.

ఎల్లప్పుడు ఆత్మయందు రమించడం సాత్త్వికము. విషయ వాంఛలను, కామ కోరికలను, స్త్రీసుఖములను అనుభవించడం రాజసం. మోహము, భ్రమ, దీనత్వము కలిగి ఉన్న సుఖము తామసికము.

(కొంతమంది ఎంత ఉన్నా నాకేం ఉంది నా మొహం అంటూ ఏడుస్తుంటారు. తాము అనుభవించరు. మరొకరిని అనుభవించ నీయరు. లోభత్వంతో ఉంటారు.)

ఎల్లప్పుడు నన్ను కీర్తించడం, దానివలన అనుభవించే సుఖం నిర్గుణ సుఖం. తాను సంపాదించే ధనము, ఉంటున్న ప్రదేశము (గృహము), చేసిన పనులకు వచ్చే ఫలితము, చేసే కర్మ, కర్మల మీద శ్రద్ధ, కర్మలు చేయడం కోసం, ధనం సంపాదించడం కోసం పడే అవస్థ, శారీరక సౌష్ఠ్యం, అందం, రూపం, చేసే పనులమీద శ్రద్ధ నిష్ఠ ఇవి అన్నీ సత్త్వ,రజస్,తమోగుణముల ప్రభావంతోనే లభిస్తాయి.

ఉద్ధవా! మనం చూచేవి, వినేవి, ఆలోచించేవి, తాకేవి, అన్నీ కూడా ఈ మూడుగుణములకు లోబడే ఉంటాయి. మానవుడికి సంసారము ఈ మూడు గుణముల కలయిక వలననే లభిస్తుంది. ఈ

గుణములన్నీ మనసులో నుండి పుడతాయి. మనసును జయిస్తే ఈ మూడుగుణములను జయించి నట్టే. మానవుడు భక్తి యోగముతో ఈ మూడు గుణములను జయించి, నిర్గుణత్వమును పొంది నన్ను చేరుకోగలడు.

కాబట్టి ఓ ఉద్ధవా! విచక్షణా జ్ఞానం కల మానవులు జ్ఞానము, విజ్ఞానము సంపాదించడానికి అనువైన మానవదేహమును పొంది, ఈ మూడు గుణముల యందు ఆసక్తిని విడిచిపెట్టి, నన్ను సేవిస్తే వారు ఉత్తమగతులను పొందుతారు. జ్ఞానము, వివేకము కల మానవుడు, ప్రాపంచిక విషయములలో అప్రమత్తంగా ఉండి, ఇంద్రియములను జయించి, ప్రాపంచిక విషయముల మీదా, విషయ వాంఛల మీదా, కామ భోగముల మీద ఆసక్తిని వదిలిపెట్టి, సాత్వికుడై రజస్తమో గుణములను జయించవలెను. తరువాత శాంతముతో కూడిన మనస్సుతో ఉన్న వ్యక్తి, సత్వగుణమును కూడా వదిలిపెట్టి, నిర్గుణుడై, వాసనలతో కూడిన సూక్ష్మదేహమును వదిలి పెట్టి పరమపదమును పొందుతాడు.

ఈ ప్రకారంగా సూక్ష్మదేహమునుండి, మనస్సులో నుండి పుట్టిన మూడుగుణములనుండి విముక్తుడై, పరబ్రహ్మస్వరూపుడనైన నా అనుభూతిని పొందుతాడు. అటువంటి వాడికి బాహ్య ప్రపంచము లోని విషయభోగములు, మనసులోని విషయ వాంఛలు ఏ మాత్రము తమ ప్రభావమును చూపించవు.”

అని శ్రీకృష్ణుడు ఉద్ధవునికి మూడుగుణముల గురించి వివరించాడు”
అని శుకమహర్షి పరీక్షిత్ మహారాజుకు చెప్పాడు.

శ్రీమద్భాగవతము

ఏకాదశ స్కంధము ఇరువది ఐదవ అధ్యాయము సంపూర్ణము
ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్

శ్రీమద్భాగవతము

ఏకాదశ స్కంధము

ఇరువది ఆరవ అధ్యాయము.

“ఓ పరీక్షిత్ మహారాజా! శ్రీకృష్ణుడు ఉద్ధవునితో ఇంకా ఇలా
అన్నాడు. “ఉద్ధవా! పరమాత్మ తత్వమును తెలుసుకోడానికి జ్ఞానము,
వివేకము కావాలి. అవి కావాలంటే మానవ శరీరం కావాలి. కాబట్టి
మానవ శరీరంతోనే పరమాత్మ తత్వమును తెలుసుకోగలరు. తుదకు
పరమాత్మ అయిన నన్ను పొందగలరు. జానం సంపాదించడం ద్వారా
మానవుడు, సత్య, రజస్, తమో గుణములు, వాటి వలన కలిగిన
అహంకారము, ప్రాపంచిక విషయములు, విషయ వాంఛలు అన్నీ
నిజాలు కావు, అంతా మాయ అని తెలుసుకొని వాటిలో
సంచరిస్తున్నప్పటికినీ, వాటి మీద ఆసక్తి కలిగి ఉండడు. తుదకు వాటిని
కూడా విడిచిపెడతాడు.

సాధారణంగా మానవుడు కేవలము పాట్ల పోసుకోడానికి
ప్రాపంచిక విషయములలో మునిగి తేలుతున్న స్వార్థపూరితమైన
మానవులతో స్నేహం చేయకూడదు. ఎందుకంటే వారితో స్నేహం

వలన స్వార్థం, లోభబుద్ధి అలవడుతుందే కానీ ఏమీ ప్రయోజనము ఉండదు. గుడ్డి వాడికి గుడ్డివాడు దారి చూపినట్టు అవుతుంది. అప్పుడు ఇద్దరూ అంధకారంలో పడి పోతారు.

పూర్వము ఇల కుమారుడు పురూరవుడు అనే రాజు ఉండేవాడు. అతడు మహా కీర్తిమంతుడు. అటువంటి వాడు ఊర్వశి అనే అష్టరస మోహంలో పడిపోయాడు. దుఃఖముల పాలయ్యాడు. కొన్నాళ్ల తరువాత ఆ శోకమును విడిచి పెట్టి వైరాగ్యమును పొందాడు. ఆయన గురించి క్లుప్తంగా చెబుతాను విను.

(పురూరవుడి కథ ఇంతకు ముందు మనం చదువుకున్నాము. తన ముందు బట్టలు లేకుండా కనపడితే తాను వెళ్లిపోతాను అని ఊర్వశి నిబంధన పెట్టింది. అనుకోని పరిస్థితులతో పురూరవుడు దిగంబరంగా ఊర్వశికి కనపడ్డాడు. ఊర్వశి వెళ్లిపోయింది. అప్పుడు పురూరవుడు ఆమెను పిలుస్తూ ఆమె వెంట పడ్డాడు. ఇంక చదవండి.)

పురూరవుడు దిగంబరుడై పిచ్చి వాడి వలె తనను విడిచి పోతున్న ఊర్వశిని పిలుస్తూ ఆమె వెంట పరుగెత్తాడు. “దేవీ! ఊర్వశీ! నిలువు. వెళ్లిపోకు.” అని ఏడవడం మొదలుపెట్టాడు. ఊర్వశి పురూరవుని హృదయమును అంతగా కొల్లగొట్టింది. ఆమె మోహంలో పడి పురూరవుడు కేవలం ఆమెతో శారీరక వాంఛలు తీర్చుకోవడంలో నిమగ్నమయ్యాడు. అయినా పురూరవుడికి తృప్తి కలుగలేదు. ఇప్పుడు ఆమె తనను విడిచి పోగానే ఇలా ఏడుస్తున్నాడు.

“ ఊర్వశీ! నా ప్రేయసీ! నీ మోహంలో పడి నేను నీ కౌగిట్లో
నా ఆయుర్దాయము కరిగిపోతూ ఉన్నదని గమనించలేకపోయాను. నీ
చేత మోసగింప బడ్డాను. నీ కౌగిట్లో రోజులు క్షణాల్లా గడిపాను. ఆ
ప్రకారంగా రోజులు, మాసములు, సంవత్సరములు గడిపాను. అయినా
నీకు నా మీద దయలేదు. నన్ను విడిచిపెట్టి వెళ్లిపోయావు. నేను
చక్రవర్తిని, రాజులలో కీర్తిమంతుడను, అయినా నీ చేతిలో
కీలుబొమ్మను అయ్యాను. నీవు ఆడుకొనే ఆటవస్తువుగా
మారిపోయాను. నీ పెంపుడు జంతువుగా వ్యవహరించాను. నా
రాజ్యమును, నా ప్రజలను, నా కీర్తిని గడ్డిపోచ మాదిరి విడిచిపెట్టి
బట్టలు లేకుండా ఏడుస్తూ నీ వెంట పరుగెత్తుతున్నాను.

నేను ఎంత అవివేకిని. నీవు నన్ను గాడిద తన వెనుక కాళ్లతో
తన్నినట్టు తన్నినా, సిగ్గు లేకుండా నీ కోసం నీ వెంట పరుగెడుతున్నాను.
నా కీర్తి, నా రాజసము, నా తేజస్సు ఏమయ్యాయి? అపరిమితమైన
స్త్రీల సాంగత్యంలో ఉన్న పురుషుడు తన విద్య, తపస్సు, సన్యాసము,
వేదాధ్యయనము అన్నీ మరిచిపోతాడు. అతని పట్ల పైన చెప్పినవి అన్నీ
పనికిరాకుండా పోతాయి. నేను చక్రవర్తిగా నా ప్రజలను, నా సామంత
రాజులను, ఈ భూమిని నా కనుసన్నలలో పాలించాను. కానీ ఈ
నాడు నీకు వశుడనై నీ వెంట ఆవు వలె, గాడిద వలె పరుగెడు
తున్నాను.

ఊర్వశీ! నేను గర్విష్టిని. నాకు అన్నీ తెలుసు అనీ, నేను
సర్వజ్ఞుడను అనీ అహంకరించాను. నీ మోహంలో పడి
భ్రష్టుడనయ్యాను. నా వంటి మూర్ఖుడు ఎవరుంటారు? అగ్నిలో నెయ్యి
పోస్తే ఆరి పోదు. ఇంకా ప్రజ్వలిల్లుతుంది. అలాగే నాలోని కామాగ్ని

కూడా నీ అధరామృతము ఎంత పోసినా, చల్లారక ఇంకా ప్రజ్వలిల్లుతూ ఉంది. జారిణి (ఎంతో మంది పురుషులతో తిరిగేది) అయిన స్త్రీ చేత అపహరింప బడిన మనసును తిరిగి పొందడానికి దేవతలకు, మానవులకు ఎవరికీ సాధ్యము కాదు.

అయినా నిన్ను అనుకొని ఏమి ప్రయోజనము. నీవు నాకు ఎన్నో విధములుగా హిత బోధలు చేసావు. కాని నీ మీద అపరిమితమైన మోహంతో నేను నీ హితబోధలు పెడచెవిని పెట్టాను. అధోగతి పాలయ్యాను. అయినా ఊర్వశి నాకు ఏం అపకారం చేసింది. ఎవరైనా మెలికలు తిరిగిన తాడును చూచి పాము అనుకొని భ్రాంతి పడితే, అది చూచిన వాడి తప్పుకానీ తాడు తప్పుకాదు కదా! నేను కూడా ఇంద్రియములను జయించాను అని ప్రబల్లాలు పలికి, నిన్ను చూడగానే నీ మోహంలో పడి పోయాను. అది నా తప్పుకానీ నీది కాదు.

అయినా ఊర్వశీ! అందమైన స్త్రీ శరీరం చూచి అందరూ మోజుపడతారు కానీ, స్త్రీశరీరంలో ఏముంది? రక్త మాంసములు, ఎముకలు, దుర్గంధము, మలమూత్రములు తప్ప. ఇటువంటి స్త్రీ శరీరమును చూచి మోహంలో పడిపోతున్నారు అంటే అది కేవలము వారి అజ్ఞానము, అవివేకము, భ్రమ తప్ప వేరుకాదు.

అయినా ఈ శరీరము నాకు నా తల్లి తండ్రులు ఇచ్చారు. ఈ ఊర్వశి ఇప్పుడు వచ్చింది. నా శరీరం మీద ఊర్వశికి ఏం హక్కు ఉందని నన్ను ఇంతగా ప్రభావితం చేసింది. నేను ఇంతగా ప్రేమించిన ఊర్వశి కూడా, నేను మరణించిన తరువాత ఈ శరీరాన్ని కాలేస్తుంది,

పూడ్చిపెడుతుంది అంతే కానీ పక్కన పెట్టుకోదు కదా! కాబట్టి ఈ శరీరం ఎవరిది? కన్న తల్లి తండ్రులదా! కట్టుకున్న భార్యదా! బంధు మిత్రులదా! తుదకు పీక్కుతినే కాకులు, గద్దలదా! ఎవరిది? ఏమీ అర్థం కావడం లేదు. పురుషుడి శరీరం మారిరే అందమైన స్త్రీ శరీరం కూడా మలమూత్రములు, రక్తమాంసములతో, దుర్గంధముతోకూడి ఉంటుంది. కానీ పురుషులు స్త్రీలు అంటే మోజుపడతారు. వారి వెంట పడతారు. వారి కోసం ఏమైనాచేస్తారు. స్త్రీసుఖం కోసం ఏమి చెయ్యడానికైనా వెనుదీయరు. పైగా “ఆహా ప్రేయసీ! నీ ముఖం, నీ ముక్కు, నీ పెదాలు, నీ శరీరం ఎంత అందంగా ఎంత మనోహరంగా ఉంది” అని పొగుడుతుంటారు. చర్మము, మాంసము, రక్తము, మలమూత్రములు, ఎముకలు మొదలగు వాటితో కూడిన ఈ స్త్రీ శరీరమును అనుభవించే వారికి, ఆ మలమూత్రములలో ఉండే పురుగులకు తేడా ఏముంటుంది.

కాబట్టి జ్ఞాని, వివేక వంతుడు అయిన మానవుడు స్త్రీలకు దూరంగా ఉండాలి. స్త్రీలతో సంపర్కముపెట్టుకోకూడదు. విషయ వాంఛల వలన మనస్సు చంచలమౌతుంది. కాబట్టి ఇంద్రియ నిగ్రహము, మనోనిగ్రహము ప్రతి వాడూ అలవరచుకోవాలి. అప్పుడే మనస్సు ప్రశాంతంగా ఉంటుంది. కాబట్టి వివేకి అయిన వాడు స్త్రీలతోనూ, స్త్రీ సంపర్కము కలిగిన వారితోనూ, స్నేహము చేయరాదు. ఎందుకంటే జ్ఞానులు, వివేకులు యొక్క మనస్సు, ఇంద్రియములు వారిని మోసం చేస్తుంటాయి. విషయ వాంఛల వైపు, స్త్రీసుఖం వైపు లాగుతుంటాయి. అటువంటి జ్ఞానులు, వివేకులే అలా అయినప్పుడు ఇంక నా వంటి సామాన్యుడి విషయం చెప్పేది ఏముంది?” అని అనుకున్నాడు పురూరవుడు.

ఓ ఉద్ధవా! ఇలా తనలో తాను ఆలోచించిన పురూరవుడు ఊర్వశీలోకమును వదిలిపెట్టాడు. (ఊర్వశి ఒక వ్యక్తి కాదు. ఊర్వశీ లోకము అంటే వల్లమాలిన వ్యూహము. దానిని వదిలిపెట్టాడు పురూరవుడు.) తరువాత పురూరవుడు మనస్సును పరమాత్మ యందు లగ్నం చేసాడు. తనలో ఉన్న అజ్ఞానమును విడిచిపెట్టాడు. మనస్సు ప్రశాంతంగా ఉంచుకున్నాడు.

కాబట్టి ఉద్ధవా! బుద్ధిమంతుడు, వివేకి అయిన మానవుడు దుష్టుల సహవాసమును వదిలిపెట్టాలి, మంచి వారి సాంగత్యము పెంపొందించుకోవాలి. సత్సాంగత్యములో కాలం గడపాలి. సత్పురుషులు తమ అమృత వాక్కులతో అజ్ఞానాన్ని అవివేకాన్ని నాశనం చేసి, జ్ఞానోదయం కలుగజేస్తారు. ప్రాపంచిక విషయముల మీద ఆసక్తిని వదిలిపెట్టేటట్టు చేస్తారు. ఎందుకంటే సత్పురుషులకు కోరికలు ఉండవు. వారు నిష్కాములు. ఎల్లప్పుడూ పరమాత్మ ధ్యానంలో నిమగ్నమై ఉంటారు. ప్రశాంత చిత్తంతో ఉంటారు. సుఖ దుఃఖములను సమంగా చూస్తారు. వారికి మనుషులలో పేద ధనిక భేదములు కనపడవు. నాది, నీది అనే భేదము ఉండదు. వారిలో అహంకారము ఉండదు. వారు తనకు కావాల్సిన దాని కంటే ఎక్కువ ఎవరి వద్ద నుండి తీసుకోరు. ఉన్నదానితో తృప్తిగా జీవిస్తారు. అటువంటి సత్పురుషుల సాంగత్యం ఎల్లప్పుడూ కోరుకోవాలి.

ఉద్ధవా! అటువంటి వారు నా కథలను ఎల్లప్పుడూ కీర్తిస్తూ ఉంటారు. ఆ కథలను శ్రద్ధగానూ, ఏకాగ్రమైన మనసుతో వింటే వారు

చేసిన పాపములు నాశనం అవుతాయి. వారికి నా యందు భక్తి కలుగుతుంది. నా యందు ఏకాగ్రమైన భక్తి కలిగి ఉంటే చాలు వారు ఈ లోకంలో ఇంక పొందవలసినది ఏదీ ఉండదు. అగ్ని ప్రజ్వలిల్లుతుంటే శీతలము కానీ, చీకటి కానీ దరిదాపులలో ఉండదు. అలాగే నా యందు భక్తి కలిగి ఉన్న వాడికి సంసార భయం అనేది ఉండదు. నీటి యందు మునిగిపోయే వ్యక్తి ఏదో ఒక పడవను పట్టుకోడానికి ప్రయత్నించినట్టు భయంకరమైన సంసార సాగరంలో మునుగుతున్న వ్యక్తులు ప్రశాంతమైన మనసు కలవారు, బ్రహ్మజ్ఞానము కలవారు అయిన సత్పురుషుల సాంగత్యము అనే పడవను పట్టుకోవాలి.

అలాగే ఆపదలలో ఉన్న వారిని రక్షించేవాడిని నేనే. ఈ లోకంలో ధర్మం ఆచరించిన వారికి పరలోకంలో అది ధనం మందిరి ఉపయోగపడుతుంది. అలాగే సంసారంలో పడి ఉన్న వారికి సత్పురుషులు రక్షకులు. ఉదయం కాగానే సూర్యుడు తూర్పుదిక్కున కనపడి ఈ లోకంలో ఉన్న అన్ని వస్తువుల మీద తన వెలుగును ప్రసరింపచేసి ఆ వస్తువులను మన కళ్లకు చూపుతున్నాడు.

అలాగే సత్పురుషులు భగవంతుని చూడటానికి తగిన వెలుగును మానవులకు ప్రసాదిస్తారు. భగవంతుని మనము ఈ కళ్లతో చూడలేము కాబట్టి మానవులకు సత్పురుషులు జ్ఞానము అనే కళ్లను ప్రసాదిస్తారు. దేవతలు అంటూ ఎక్కడా లేరు. అటువంటి సత్పురుషులే దేవతలు. నేను కూడా అటువంటి సత్పురుషుడనే.”

అని శ్రీకృష్ణుడు ఉద్ధవునికి పురూరవుని వృత్తాంతం వినిపించాడు అని శుక యోగీంద్రుడు పరీక్షిత్తు మహారాజుకు చెప్పాడు.

శ్రీమద్భాగవతము

ఏకాదశ స్కంధము ఇరువది ఆరవ అధ్యాయము సంపూర్ణము

ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్

శ్రీమద్భాగవతము

ఏకాదశ స్కంధము

ఇరువది ఏడవ అధ్యాయము.

“ఓ పరీక్షిత్ మహారాజా! శ్రీకృష్ణుడు చెప్పిన పురూరవుని వృత్తాంతము విన్న ఉద్ధవుడు కృష్ణుని ఇలా అడిగాడు.

“కృష్ణా! సాత్వికులు అయిన నీ భక్తులు నిన్ను ఏ విధంగా పూజిస్తారో ఆ క్రియాయోగం గురించి నాకు వివరంగా తెలుపవలసింది. ఎందుకంటే, నారదుడు, వ్యాసుడు, బృహస్పతి మొదలగు మహర్షులు నిన్ను అర్చించడమే అధికమైన శ్రేయస్సును కలిగిస్తుంది అని చెబుతుంటారు. ఈ క్రియాయోగమును ప్రథమంగా నువ్వు బ్రహ్మకు బోధించావు. బ్రహ్మదేవుడు తన కుమారుడు భృగువుకు ఉపదేశించాడు. తరువాత శంకరుడు ఈ క్రియా యోగమును తన భార్య పార్వతికి చెప్పాడు. ఆ ప్రకారంగా ఈ క్రియాయోగము మానవలోకంలో విస్తరించింది.

కృష్ణా! నిన్ను ఉపాసించడమే నాలుగు వర్ణముల వారికీ,
నాలుగు ఆశ్రమములలో ఉన్న వారికీ స్త్రీలకు, అన్నిజాతుల వారికీ,
అగ్ర,నిమ్నకులముల వారికీ, సకల మానవాళికి శ్రేయోదాయకము. మా
మీద దయయుంది మాకు కూడా ఈ కర్మబంధముల నుండి విముక్తి
చెందే మార్గమును ఉపదేశించి మమ్ములను తరింపచెయ్యి. ” అని
అడిగాడు. అప్పుడు శ్రీకృష్ణుడు ఉద్ధవునికి క్రియాయోగం గురించి ఇలా
చెప్పాడు.

“ఉద్ధవా! ఈ కర్మ కాండ అనంతము. దీనికి అంతు లేదు. నీవు
అడిగావు కాబట్టి ఈ కర్మయోగమును క్లుప్తంగా వివరిస్తాను. పూజలు
మూడు రకాలు. వేదములలో చెప్పబడిన మంత్రములతో చేయు
పూజలు. తాంత్రిక పూజలు అంటే క్రియలతో చేసే పూజలు.
మంత్రములు, తంత్రములతో చేసే పూజలు అంటే మిశ్రమ పూజలు.
బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్యజాతుల వారు తగిన వయసులో ఉపనయన
సంస్కారము శాస్త్రోక్తంగా పొందాలి. తరువాతనే పూజలుచేయడానికి
అధికారము లభిస్తుంది.

ఉపనయన సంస్కారము పొందిన ద్విజుడు (అనగా రెండవ
సారి జన్మించిన వాడు. ఉపనయనము రెండవ జన్మతో సమానము)
భక్తితో భగవంతుని ప్రతిమను పెట్టి పూజించాలి. లేకపోతే భూమిని,
అగ్నిని, సూర్యుని, జలమును పరమాత్మ తత్వముగా పూజించాలి. అదీ
వీలు కాకపోతే తనహృదయములో పరమాత్మను నిలుపుకొని
పూజించాలి. పరమాత్మను తన ఇష్టదేవతా రూపములో పూజించాలి.

పూజచేయడానికి కింది నియమములను పాటించాలి.
ఉదయమే లేచి, కాలకృత్యములు తీర్చుకొని, దంతధావనము చేసి,
స్నానము చేయాలి. స్నానం చేసేటప్పుడు, వేదములో చెప్పబడిన
విధానములో కానీ, తాంత్రిక విధానములో కానీ, చెప్పబడిన
మంత్రముల ప్రకారము ఒంటినిండా మట్టి పూసుకొని స్నానం చేయాలి.
తరువాత సంధ్యావందనము మొదలగు నిత్య కర్తవ్యములు చేయాలి.
తరువాత పరమాత్మకు భక్తితో పూజ చేయాలి. అటువంటి పూజ
మానవుని కర్తవ్యబంధనములు తెంచివేస్తుంది.

ఈ పూజ ఎలా చేయాలంటే.... ముందు పరమాత్మ యొక్క
రూపమును, కొయ్యతో గానీ, రాతితోగానీ, బంగారు, వెండి,రాగి
మొదలగు లోహములతో కానీ,మణులు, రత్నములు, వజ్రములతో
పొదిగి కానీ, లేక మట్టి, గంధము, పసుపు మొదలగు వాటితో గానీ,
ఇసుకతో గానీ, లేక చిత్రముతో గానీ, ఇవన్నీ కుదరకపోతే మనస్సులో
గానీ, ఈ విధంగా ఎనిమిది వస్తువులతో పరమాత్మ యొక్క
విగ్రహమును తయారు చేయవచ్చును అని శాస్త్రములలో చెప్పబడింది.

పైన చెప్పబడిన విగ్రహములు రెండు విధములు. ఒకటి
కదలనిది. రెండు కదిలేది. కదలనిది అంటే దేవాలయములలో స్థిరంగా
ప్రతిష్ఠింపబడినది. దీనికి ఒకసారి ప్రాణ ప్రతిష్ఠ, ఆవాహన చేస్తేచాలు.
ప్రతి దినము ఆవాహన, విసర్జన చేయనవసరం లేదు. అచల
ప్రతిమలకు అంటే ఉత్సవిగ్రహములకు, తాత్కాలికంగా పూజల కొరకు
పెట్టే ప్రతిమలకు కొన్నిచోట్ల ప్రతిసారీ ఆవాహన చేయాలి విసర్జన

చేయాలి. కొన్ని చోట్ల చెయ్యరు. ఇంక విగ్రహములకు స్నానం అంటే స్నానం విషయానికి వస్తే మట్టి, చిత్రింపబడిన చిత్రములకు తప్ప మిగిలిన అన్నింటికీ స్నానం చేయించవచ్చు. మట్టితో చేసినవి, చిత్రములుగా వేసినవి వీటిని తడి వస్త్రముతో తుడిస్తే సరిపోతుంది.

ఈ ప్రతిమలకు పరిశుద్ధమైన పదార్థములతోనే పూజ చేయాలి. ఎటువంటి కోరికలు లేకుండా, నిష్కామ యోగంతో పూజించే భక్తుడు, భగవంతుని రూపమును హృదయములో నిలుపుకొని, భావనలతోనే పూజింపవచ్చును. ప్రతిమలను పూజించేవారు స్నానము, అలంకారము, నివేదన చేయడం నాకు ఇష్టము. భూమి మీద, మట్టితో చేసిన ప్రతిమలను పూజించేవారు, వేదములలో, శాస్త్రములలో చెప్పబడిన మంత్రముల ద్వారా పూజ చేయాలి.

అగ్నిని పూజించేవారు నేతితో కలిపిన తిలలను, ఇతర హోమద్రవ్యములతో హోమం చేయాలి. (నేడు టివిలలో వస్తున్నట్టు, కొంత మంది చేస్తున్నట్టు, మిరప కాయలు, ఆవకాయ ముక్కలు వీటితో హోమం చేయమని ఇక్కడ చెప్పబడలేదు.) సూర్యునికి అర్ఘ్యము ఇవ్వడం చాలా ఇష్టము. జలముతో అర్ఘ్యమును, తర్పణములను ఇవ్వడం కూడా పూజ కిందికే వస్తుంది. ఇంతెందుకు, భక్తుడు ఏకాగ్రమైన మనస్సుతో నాకు అర్పించిన జలం కూడా నాకు ఎంతో ప్రియమైనది. నా మీద భక్తి లేని వాడు, నా మీద మనస్సు నిలుపని వాడు, ఎన్ని విలువైన పదార్థములు నాకు సమర్పించినా, నాకు ఏ మాత్రము తృప్తి కలుగదు. కాబట్టి నా యందు ఏకాగ్రమైన భక్తి శ్రద్ధ కలిగిన భక్తులు నాకు అర్పించిన దీప, ధూప, నివేదనలతో

నేను సంతృప్తి చెందుతాను.

ఉద్ధవా! ఇంక పూజలు ఎలా చేయాలో చెబుతాను. ముందు శుభ్రంగా స్నానం చేసి శుచిగా పూజకు కావలసిన సామగ్రిని సమకూర్చుకోవాలి. దర్బలను తూర్పువైపు కొసలు ఉండేటట్టు నేలమీద పరవాలి. దాని మీద కూర్చుని అంగన్యాసము, కరన్యాసము చేయాలి. (అంటే శరీరంలో ఉన్న పది ఇంద్రియములందు భగవంతుని ఉంచాలి, నిలుపుకోవాలి. అందుకే రుద్రాభిషేకము ముందు మహా న్యాసము చేస్తారు.) తరువాత విగ్రహములను మంత్రములతో న్యాసము చేయాలి. తరువాత అప్పటి వరకు చేసిన పూజల నిర్మూలమును(పూలు, పత్రి మొదలగునవి) భక్తితో తొలగించాలి.

తరువాత విగ్రహముల ప్రోక్షణ కొరకు నీటితో నిండిన పాత్రను చందనము, పుష్పములతో శుద్ధి చేయాలి. ప్రోక్షణ పాత్రలోని నీటితో పూజచేసే స్థలమును, పూజాద్రవ్యములను, తన శరీరమును ప్రోక్షణ చేసుకోవాలి. తరువాత ఆచమనము, అర్ఘ్యము, పాద్యము ఈ మూడు పనులకు మూడు పాత్రలలో నీరు సిద్ధం చేసుకోవాలి. (మూడు పాత్రలు మనకు దేవాలయములలో కనిపిస్తాయి. ఇంట్లో చేసే పూజలలో ఒకే పాత్రలో ఉన్న జలంతోనే అన్నీ చేస్తుంటాము.) ఈ మూడు పాత్రలను గంధము, పుష్పములు, అక్షతలు వీటితో అలంకరించాలి. పాద్యము, ఆచమనము, అర్ఘ్యము కొరకు పెట్టబడిన పాత్రలను హృదయ మంత్రములతోనూ, శిరోమంత్రముతోనూ, శిఖా మంత్రముతోనూ, గాయత్రి మంత్రముతోనూ అభిమంత్రించాలి. తరువాత నిర్మలమైన ఏకాగ్రమైన మనస్సుతో ఓంకారమును జపించాలి.

ఆత్మలో పరమేశ్వరుని ధ్యానించాలి. ఎదురుగా ఉన్న ఇష్టదేవతా ప్రతిమను మనసునిండా నింపుకోవాలి. మనసులోనే ఆ ప్రతిమను పూజించాలి. (పూజకు ముందు ధ్యానం అని ఒక మంత్రం ఉంటుంది.) భగవంతుని భావనలతో తన్మయత్వం చెందాలి.

తరువాత భక్తితో ఇష్టదైవాన్ని ఆ ప్రతిమలయందు ఆవాహన చెయ్యాలి. స్థాపించాలి. పూజించాలి. (ఆవాహయామి, స్థాపయామి, పూజయామి అనే మాటలు మీరు వినే ఉంటారు.) తరువాత ఆసనం సమర్పించాలి. ఆ ఆసనం మీద అష్టదళములతో ఒక పద్మమును వేయాలి. తరువాత పాద్యము, అర్ఘ్యము, ఆచమనము మొదలగు ఉపచారములు సమర్పించాలి. తరువాత సుదర్శనమును, పాంచజన్యమును, గదను, ఖడ్గమును, ధనుర్జాణములను, హలమును, కౌస్తుభమును, శ్రీవత్సమును పూజించాలి. ఎనిమిది దిక్కులతో ఉన్న విష్ణు పార్షదులు అయిన నందుడు, సునందుడు, ప్రచండుడు, చండుడు, మహాబలుడు, బలుడు, కుముదుడు, కుముదేక్షణుడు, (వీళ్లు జంటలుగా ఉన్నారు గమనించండి. చండప్రచండులు, నందసునందులు, బలమహాబలులు, కుముదకుముదేక్షణులు...అంటే నాలుగు దిక్కులు, నాలుగు మూలలు.) తరువాత వినాయకుని, దుర్గను, విష్ణుకేసుని, వ్యాసుని , గురువును, లోకపాలకులను ప్రోక్షణ మొదలగు ఉపచారములతో పూజించాలి. వీరిని ప్రతిష్ఠించేటప్పుడు వీరందరూ ఇష్టదేవతను చూస్తూ ఉండేటట్టు పెట్టాలి. (సత్యనారాయణస్వామివారి వ్రతము చేసేటప్పుడు, ముందు లోకపాలకులను, పూజిస్తారు. అప్పుడు ఈ విధానమును గమనించవచ్చు.)

పూజించేవారు ధనవంతులు, సంపన్నులు అయితే, ప్రతిరోజూ బంగారు కలశములతో, చందన, అగరు, వట్టివేళ్లు, కర్పూరము, కుంకుమ, అగరు వత్తులు మొదలగు సుగంధ ద్రవ్యములతో స్నానం చేయించవచ్చు. అప్పుడు పురుష సూక్త మంత్రములు చదువుతూ స్నానం చేయించాలి. స్నానం అయిన తరువాత వస్త్రము, ఉపవీతము, ఆభరణము, తులసీ మాల, పుష్పములు, గంధము మొదలగు వాటితో అర్చించాలి. ఇవన్నీ యథాశక్తి సమర్పించాలి. పాద్యము. ఆచమనీయము, అర్ఘ్యము, గంధము, పుష్పము, అక్షతలు, ధూపము, మొదలగు ఉపచారములు భక్తితో, శ్రద్ధతో చేయాలి కానీ యాదాలాపంగా చేయరాదు.

తరువాత నివేదన. బెల్లంతో చేసిన పాయసము, నేతితో వండిన పదార్థములు, మోదకములు, అన్నము, పెరుగు,పప్పు మొదలగు ఆహార పదార్థములను నివేదనగా సమర్పించాలి. పండుగలు, పర్వ దినముల యందు లేదా వీలుగా ఉంటే ప్రతి దినము కూడా భగవంతుని విగ్రహమునకు అభ్యంగన స్నానము, శలీర మర్దనము, అభిషేకముచేసి, అన్న పదార్థములను నివేదనములుగా సమర్పించి, నృత్యగీతములతో అర్చించవలెను. అగ్నికుండము ఏర్పరచి, అందులో అగ్నిని వేల్చి, హోమం చేయాలి.

అగ్ని ముందు దర్బలను పరిచి, వాటి మీద సమిధలను ఉంచవలెను. అగ్నిలో హోమము చేయతగిన ద్రవ్యములను ప్రోక్షణ పాత్రలో ఉన్న జలముతో ప్రోక్షణము చేసి, ఉత్తర దిక్కునుండి అగ్నిలో హోమం చేయవలెను. తరువాత అగ్నికీలలలో కూడా నా విగ్రహమును

చూడగలగాలి. చతుర్ముఖములతో, శంఖ,చక్ర,గద,తామర పూవులతో, పసుపు పచ్చని పట్టు వస్త్రముతో, కిరీటముతో, శ్రీవత్సముతో, కౌస్తుభముతో, వనమాలతో ఉన్న నా రూపమును దర్శించాలి. తరువాత సమిధలను నేతిలో ముంచి అగ్నిలో హోమామం చేయాలి. తరువాత కూడా నేతితో హోమామం చేయాలి.

తరువాత మూలమంత్రమును జపించాలి. (ఓం నమోనారాయణాయ అనేది మూల మంత్రము) తరువాత పురుష సూక్త మంత్రములతో హోమామం చేయాలి. స్వాహా మంత్రములతో హోమామం చేయాలి. తరువాత అగ్నిలో భగవానుని దర్శించాలి. నమస్కరించాలి. నందుడు మొదలగు పార్షదులకు బలులు సమర్పించాలి. నారాయణ మంత్రమును జపించాలి.తరువాత విష్ణుకైనుడికి నివేదనలు సమర్పించాలి. పుష్పములను, తాంబూలమును సమర్పించాలి.

తరువాత భగవత్కథలను వినాలి, వినిపించాలి. భగవంతుని లీలలను అభినయించాలి. నృత్యం మొదలగు ఉత్సవములు చేయాలి. తరువాత భగవంతునికి సాష్టాంగ ప్రణామము చేయాలి. నా పాదముల మీద శిరస్సును ఉంచి, ఈ సంసార సముద్రము నుండి విముక్తి కలిగించమని ప్రార్థించాలి.

తరువాత ఇష్టదేవతను పూజించిన పూలను శిరస్సున ధరించాలి. ఉద్వాసన చెప్ప దలచుకుంటే, ప్రతిమలో ప్రతిష్ఠించిన ప్రాణమును తన హృదయములో నిలుపుకోవాలి. ఈ పూజ చేసేటప్పుడు పూజచేసే ప్రతిమ మందు పరమాత్మను చూడాలి కానీ ప్రతిమను

కాదు. ఎందుకంటే ఈ చరాచర జగత్తు అంతా పరమాత్మ సర్వాంతర్యామిగా నిండి ఉన్నాడు కదా! ఈ ప్రకారంగా వేదములలో చెప్పబడిన విధానముతోనూ, తాంత్రిక విధానముతోనూ పూజించి, ఈ లోకములోనూ పర లోకములోనూ శ్రేయస్సును పొందవలెను.

భక్తులకు శక్తి ఉంటే, నా కొరకు ఆలయములను నిర్మించి అందులోనా ప్రతిమలను ప్రతిష్ఠించవచ్చును. దేవాలయముల చుట్టూ పూలతో కూడిన ఉద్యాన వనములు నెలకొల్పాలి. నిత్య పూజలు, ఉత్సవములు జరిపించాలి. పండుగల యందు, పర్వదినముల యందు విశేష పూజలు, ఉత్సవములు జరిపించడానికి భక్తులు దేవాలయములకు భూములు, ధనము దానంగా ఇవ్వాలి. అటువంటి వారికి వారు దానం చేసినదాని కంటే ఎన్నో రెట్లు ఐశ్వర్యము లభిస్తుంది. దేవాలయములు కట్టించి విగ్రహములను ప్రతిష్ఠ చేయిస్తే సార్వభౌమ పదవిలభిస్తుంది. మందిరములు నిర్మాణం చేయిస్తే మూడులోకముల ఆధిపత్యము, నిత్య పూజలు చేయిస్తే బ్రహ్మలోకవాసము, ఈ మూడు చేయిస్తే నాలో సాయుజ్యము పొందుతారు. ఇవన్నీ కాకుండా కేవలం నిష్కామ భక్తిని అవలంబిస్తే కూడా నన్ను పొందుతారు.

అలాకాకుండా, బ్రాహ్మణవృత్తిని, దేవతారాధనను చేయని వాడు కోట్ల కొలది సంవత్సరములు క్రిమిగా పుడుతూ చస్తుంటాడు. అంతే కాకుండా ఎవరి వస్తువులు అయినా అపహరించినా, అపహరించడానికి సాయం చేసినా, అపహరించమని ప్రేరేపించినా, అపహరించిన వస్తువును తీసుకున్నా వారి మరణానంతరము తగిన ఫలితమును అనుభవిస్తారు.”

అని శ్రీకృష్ణుడు ఉద్ధవునికి క్రియాయోగమును వివరించినట్లు శు
కమహర్షి పరీక్షిత్ మహారాజుకు చెప్పాడు.

శ్రీమద్భాగవతము

ఏకాదశ స్కంధము ఇరువది ఏడవ అధ్యాయము సంపూర్ణము
ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్

శ్రీమద్భాగవతము

ఏకాదశ స్కంధము

ఇరువది ఎనిమిదవ అధ్యాయము.

“ఓ పరీక్షిత్ మహారాజా! ఉద్ధవుడు శ్రీకృష్ణుని ఇలా
అడిగాడు.

“కృష్ణా! ఆత్మ అనేది స్వతస్సిద్ధమైన జ్ఞానము కల
చైతన్యము. దేహము జడపదార్థము. ఆ కారణం చేత అటు ఆత్మకు
కానీ ఇటు దేహమునకు కానీ సుఖము దుఃఖము అనేవి
అనుభవంలోకి రావు. మరి ఈ సుఖము దుఃఖము ఎవరు
అనుభవిస్తుంటారు. కృష్ణా! ఆత్మకు నాశనము లేదు. అది నిత్యము
సత్యము. దానికి రాగ ద్వేషములు అంటవు. పుణ్యపాపములు అంటవు.
ఆత్మపరిశుద్ధమైనది. ఆత్మ దానంతట అది ప్రకాశిస్తుంది.
అపరిమితమైనది. కాని దేహము కట్టె మాదిరి చేతనము లేనిది.
జడపదార్థము. ఈ రెండింటిలో దేనికి సుఖములు దుఃఖములు
అనుభవంలోనికి వస్తాయి. నాకు వివరించు.” అని అడిగాడు ఉద్ధవుడు.
ఉద్ధవుని ప్రశ్నకు శ్రీకృష్ణుడు ఈ విధంగా సమాధానం చెప్పాడు.

“ఉద్ధవా! దేహము, ఇంద్రియములు, ప్రాణము ఈ మూడింటికీ ఆత్మతో సంబంధము ఉన్నది అని నమ్మే వారికి ఈ ప్రపంచము కూడా సత్యముగానే కనిపిస్తుంది. వారు ఈ ప్రపంచము ఒక మాయ, మిథ్య అని తెలుసుకోలేరు. మానవుడు కల కంటున్నప్పుడు అందులో పాములను, పులులను చూచి భయంతో వణికిపోతాడు. అలాగే ఈ ప్రపంచములో ఉన్న జీవులు కూడా విషయవాంఛలతో, ఎల్లప్పుడూ కోరికల గురించి, ఆ కోరికలను ఎలా తీర్చుకోవాలి అని ఆలోచిస్తూ, ఈ ప్రపంచములో కనపడే వస్తువులు అన్నీ మాయ, వీటికి అస్థిత్యము లేదు, నిరంతరము మార్పుకు లోనవుతుంటాయి అని తెలిసికూడా, వాటిని నిజమని నమ్ము తుంటారు. స్వప్నావస్థలో ఉన్నవాడు ఆ స్వప్నములో కనపడే వాటిని చూచి భయపడుతుంటాడు, దుఃఖపడుతుంటాడు. మెలుకువ రాగానే అదంతా స్వప్నము అని తెలిసి ఆ దుఃఖమును వదిలిపెడతాడు. స్వప్నములో కనపడిన వస్తువులు మెలుకువ వచ్చిన తరువాత అతని మీద ఎటువంటి ప్రభావమును చూపవు. అలాగే మానవుడు తన నిజ జీవితంలో అనుభవించే శోకము, హర్షము, కోపము, లోభము, మోహము, జనన మరణములు అన్నీ అతని అహంకారము నుండి పుట్టినవే కానీ, వాటికి ఆత్మకు ఎటువంటి సంబంధము లేదు. వాటికి ఆత్మ కారణం కాదు.

తన దేహమును, ఇంద్రియములను, మనస్సును అభిమానించే మానవుడు, కాలమునకు అభీనుడు అయిన మానవుడు, సంసారము వెంట, సంసార సుఖముల వెంట పరుగెడుతుంటాడు. ఈ సంసార బంధనములు అన్నీ నేను, నాది అనే

అహంకారము వలన ఏర్పడినవే. నిజానికి ఈ సంసారమునకు ఒక కారణం అంటూ లేదు. కాని మానవుని అజ్ఞానము వలన, అది వివిధ రూపములతో కనపడుతూ ఉంటుంది. మానవుని మాయలో పడవేస్తుంది. మనస్సుచేత, వాక్కు చేత, శరీరము చేత అనేక పనులు చేయిస్తూ ఉంటుంది. అహంకారము వదిలిపెడితే సంసారము దానంతట అదే వదిలిపోతుంది.

ఈ అహంకారము అనే వృక్షమును జ్ఞానము అనే కత్తితో సమూలంగా నరికెయ్యాలి. ఆ జ్ఞానము అనే ఖడ్గము మంచి గురువును ఆశ్రయించి పొందాలి. అప్పుడు ఆ మానవుడు ప్రపంచములో తిరుగుతున్నా అతనికి ఎటువంటి గుణములు, వాసనలు, కోరికలు అంటవు. ఆత్మను గురించి, అనాత్మను గురించి తెలుసుకోవడమే జ్ఞానము. ఈ జ్ఞానమును వేదాధ్యయనము తోనూ, తపస్సు తోనూ, స్వధర్మమును ఆచరించడం వలనా, స్వయంగా అనుభవించడం వలనా, శాస్త్రములు చదివి తెలుసుకోవడం వలనా, తర్కము మొదలగు ప్రమాణముల ద్వారా తెలుసుకోవచ్చును.

దేనికి ఆది అంతము లేదో, ఏది ఈ విశ్వం అంతటా నిండి ఉందో, ఏది నాశము లేనిదో అదే పరమాత్మ. ఆ పరమాత్మ ఆత్మగా అన్నిజీవులలో అంతర్యామిగా వెలుగుతున్నాడు. ఇదే జ్ఞానము. బంగారముతో ఆభరణములు తయారు చేస్తారు. ఆభరణములు తయారు చేయక ముందు, ఆ ఆభరణములు కరిగించిన తరువాత, కేవలం బంగారము మాత్రమే మిగులుతుంది. ఆభరణములు మధ్యలో వచ్చి మధ్యలోనే పోతాయి. కాబట్టి బంగారము సత్యము. ఆభరణములు మిథ్య. అలాగే ఈ విశ్వం అంతా నిండి ఉన్నది పరమాత్మ తత్వము.

శరీరములు మిథ్య.

ఉద్ధవా! సృష్టికి ముందు లేనిది, సృష్టి లయం అయిన తరువాత కూడా ఉండదు. మధ్య ఉన్న స్థితి అంటే కాలములో కూడా వేరుగా ఉండదు. ఈ పదార్థములు అన్నీ దేని నుండి పుట్టి, పెరిగి. లయం అవుతున్నాయో అదే సత్యము. అదే పరమాత్మ. మనకు కంటికి కనపడేది అంతా, వాస్తవానికి లేకపోయినా మన కళ్లకు ఉన్నట్టు భ్రమకలిగిస్తూ ఉంటుంది. ఇదే రాజస అహంకారము. దీనికి కారణము శరీరము, ఇంద్రియములు, మనసు, పంచభూతములు, పంచతన్మాత్రలు. వీటితో నిర్మితమైన ఈ కనపడే ప్రపంచం అంతా కూడా ఆ పరమాత్మ స్వరూపమే.

పరమాత్మ కన్నా భిన్నమైన వస్తువు ఏదీ లేదు. ఆత్మజ్ఞానము వింటే వచ్చేది కాదు. గురువు ముఖతా తెలుసుకోవాలి. దాని కంటే ముందు దేహము, ఇంద్రియములు, మనసు వీటిని నియంత్రించి, వాటి మీద అభిమానమును పోగొట్టుకోవాలి. ఎల్లప్పుడు ఆత్మయందే రమిస్తూ ఉండాలి. ప్రాపంచిక విషయముల మీద, ఇంద్రియ సుఖముల మీద ఆసక్తిని వదిలిపెట్టాలి. భౌతికమైన, కంటికి కనపడే ఈ శరీరము ఆత్మకాదు అని తెలుసుకోవాలి. ఇంద్రియములు, ప్రాణములు, మనస్సు, బుద్ధి, అహంకారము మొదలగునవి కూడా ఆత్మ స్వరూపములు కావు. అవి కేవలము వికారములే.

పంచ భూతములు అనగా వాయువు, భూమి, అగ్ని, జలము, ఆకాశము, వాని గుణములు అయిన శబ్ద,స్పర్శ,రూప,రస,గంధములు

ఇవి అన్నీ మనకు కనపడేవి కాబట్టి ఇవి కూడా ఆత్మస్వరూపములు కావు.

ఈ మాదిరి ఇది కాదు ఇది కాదు అంటూ, అనాత్మలను పరిహరించి నిత్యము, సత్యము అయిన ఆత్మస్వరూపము గురించి తెలుసుకోవాలి. ఒక సారి నా గురించి, తెలుసుకొనిన వానికి ఈ ఇంద్రియములు, శరీరము, చుట్టు ఉన్న ప్రాపంచిక విషయముల వలన ప్రభావితము కావు. ఎటువంటి దోషములు అంటవు.

సూర్యుడు ఎల్లప్పుడూ ప్రకాశిస్తుంటాడు. ఆయనను మేఘములు ఆవరించినా, ఆవరించకపోయినా, సూర్యుడు ఎటువంటి మార్పు చెందడు. అలాగే ఈ పంచభూతముల వలనా, వాటి గుణముల వలనా, వచ్చి పోయే వేడి, చలి మొదలగు వాతావరణ మార్పుల వలనా, నేను, నాది అనే అహంకారము వలనా, సత్య, రజస్తమో గుణముల వలనా పరమాత్మ ఎటువంటి మాలిన్యమును పొందడు. నిశ్చలంగా ప్రకాశిస్తుంటాడు. కాబట్టి మానవుడు నా మీద ధృడమైన భక్తి కలిగి ఉంటూ, ప్రాపంచిక విషయములు, విషయ వాంఛలు వీటి మీద ఆసక్తిని పూర్తిగా విడిచిపెట్టి, మనస్సును వీటి నుండి దూరం చెయ్యాలి.

ఉద్ధవా! ఎవరికైనా ఒక వ్యాధి వస్తే అది పూర్తిగా తగ్గిపోయేవరకూ మందులు వాడాలి. లేకపోతే ఆ వ్యాధులు మాటి మాటికీ తిరగబెట్టి బాధను కలుగజేస్తుంటాయి. అలాగే మానవులు చేసిన కర్మల ఫలంగా సంక్రమించిన వాసనలు మనసును అంటిపెట్టుకొని ఉంటాయి. వాసనలు, వాటికి కారణమైన కర్మలు

పూర్తిగా విడిచిపెట్టకపోతే, అవి మాటి మాటికీ మానవులను
వేధిస్తుంటాయి. భార్య, పుత్రులు, ధనము, ఆస్తులు, విషయ వాంఛలు
వీటి మీద ఆసక్తినిపెంపొందించి స్వార్థబుద్ధిని పెంచి అజ్ఞానులు అయిన
మానవులను భ్రష్టులను చేస్తాయి. అలాకాకుండా పూర్వజన్మలో
యోగవిద్యను సాధన చేసినప్పటికినీ, బంధు మిత్రుల వలన
పతనమైన యోగభ్రష్టులు, మరుజన్మలో పూర్వజన్మ సంస్కార బలం
చేత, ఆ యోగమును కొనసాగిస్తారు. అటువంటి వారు ప్రాపంచిక
కర్మల యందు విముఖత కలిగి ఉంటారు.

ఉద్ధవా! ప్రతి మానవుడూ తన పూర్వ జన్మలలో చేసిన కర్మల
యొక్క సంస్కార బలము చేత ఈ జన్మలో, పుట్టినది మొదలు
మరణించే వరకూ, కర్మలు చేస్తుంటాడు. ఆ కర్మలు చేసిన ఫలితంగా
సుఖము దుఃఖము మొదలగు వికారములను పొందుతుంటాడు.
వారిలో శాస్త్రములను చక్కగా చదువుకున్న వాళ్లు, ఆత్మ తత్వమును
తెలిసిన వాళ్లు, బాహ్య సుఖములు కాక, ఆత్మానందాన్ని
అనుభవిస్తుంటారు. అహంకారమును విడిచిపెట్టి, ప్రాపంచిక
సుఖములపట్ల విముఖులుగా ఉంటారు. ఈ ప్రకారంగా ఆత్మానందాన్ని
అనుభవించే వారు, ప్రాపంచిక విషయముల మీద ఆసక్తి చూపరు.
వారినే అవధూతలు అంటారు.

ఉద్ధవా! మానవుడు స్వప్నములో ఎన్నో విషయములను
చూస్తుంటాడు. అనుభవిస్తుంటాడు. నిద్రనుండి మెలుకువ రాగానే
స్వప్నము చెదిరిపోతుంది. తాను స్వప్నములో చూచిన అన్ని
విషయములు అసత్యములు అని భావిస్తాడు. అలాగే వివేకము కల

మానవుడు తనలో ఉన్న ఆత్మ తప్ప ఇతర ప్రాపంచిక విషయములు అన్నీ అసత్యములు అని భావిస్తాడు. వాటి పట్ల ఆసక్తి చూపడు.

ఉద్ధవా! మానవుడు మూడు గుణముల ప్రభావంతో ఎన్నో కర్మలు చేస్తుంటాడు. ఆ కర్మలన్నీ తానే చేస్తున్నట్టు భావిస్తాడు. జ్ఞానవంతుడు అయిన మానవుడు తాను చేసిన కర్మలకు తనలో ఉన్న ఆత్మకు ఎటువంటి సంబంధము లేదు అని గ్రహిస్తాడు. తనలో ఉన్న ఆత్మ ఎటు వంటి కర్మలను కానీ, వాటి ఫలములను కానీ, తీసుకోదు విడిచిపెట్టదు అని తెలుసుకుంటాడు.

ఉద్ధవా! బయట ప్రపంచములో ఎన్నో వస్తువులు పదార్థములు ఉన్నాయి. అవి అన్నీ పగలు సూర్యుని వెలుగులో మన కళ్లకు కనపడతాయి. రాత్రి కాగానే చీకటి అలుముకుంటుంది. మన కంటికి, వస్తువులకు మధ్య చీకటి అడ్డువస్తుంది. అందుకని మనకు చీకట్లో వస్తువులు కనపడవు. మరునాడు సూర్యోదయము కాగానే సూర్యుని వెలుగులో చీకట్లు తొలగిపోయి, అన్ని వస్తువులు కనపడతాయి. సూర్యుని నుండి వచ్చిన వెలుగు, మనకు ఉన్న వస్తువులు కనపడేటట్టు చేస్తుంది కానీ కొత్త వస్తువులను ఉత్పత్తి చేయదు. అలాగే ఆత్మ విద్య కూడా జీవుని లో ఉన్న అజ్ఞానమును అవివేకమును నాశనం చేస్తుంది కానీ, కొత్తగా దేనినీ సృష్టించదు. ఆత్మ అనేది అంతకుముందు ఉంది. తరువాతా ఉంటుంది.

ఉద్ధవా! పరమాత్మ నిత్యము, సత్యము, అవినాశము. స్వయంప్రకాశము. దానికి పుట్టుక, చావు లేవు. వాక్కు చేత గానీ, మనసు చేత గానీ తెలియబడదు. విశ్వం అంతా వ్యాపించి

ఉంది. దానికి తెలియని విషయం లేదు. నావాడు పరాయి వాడు, నాది నీది అనే భేదబుద్ధి లేదు. ఆ పరమాత్మయే ఆత్మగా ప్రతి జీవిలో ఉంటూ, ప్రాణములను, ఇంద్రియములను కర్మలు చేయడానికి ప్రేరేపిస్తుంటుంది. ఇటువంటి లక్షణములు కలిగిన ఆత్మకు భేదబుద్ధిని, వికారములను కల్పించడం మానవుని అజ్ఞానము. మానసిక భ్రమ. అటు వంటి భ్రమకు ఆధారము ఏమీ ఉండదు.

ఉద్ధవా! ఈ ప్రపంచము, అందులోని జీవరాసులు, పదార్థములు అన్నీ పంచభూతములతో తయారుకాబడ్డవే. అవి కొన్ని కనపడతాయి, కొన్ని కనపడవు(కంటికి కనపడని సూక్ష్మజీవులు) ఈ ప్రకృతిలో ఉన్న వాటిని వాటి పేర్లతో, రూపములతో తెలుసుకుంటాము. తమకు అన్నీ తెలుసు, తాము పండితులము అని అనుకునే కొందరు ఈ ప్రపంచమే సత్యము, ప్రాపంచిక సుఖములే సత్యములు అని ప్రచారం చేస్తుంటారు. (వారినే మెటీరియలిస్టులు,భౌతిక వాదులు అని అంటారు.) వారిది వాగాడంబరమే గానీ నిజం కాదు. వారి మాటలకు ఎటువంటి అర్థమూ ఉండదు.

ఉద్ధవా! కొంతమంది యోగమును అభ్యాసము చేస్తుంటారు. వారికి మధ్యలో వ్యాధులు వస్తుంటాయి. అటువంటి యోగి ఈ క్రింది ఉపాయములను అవలంబించాలి. శీతలము మొదలగు వాటి వలన వచ్చే వ్యాధులను సూర్యు,చంద్ర ధారణ యోగము ద్వారానూ, వాతము,పిత్తము,పైత్యము ద్వారా వచ్చే వ్యాధులను ప్రాణాయామము ద్వారానూ, గృహములో కలిగే కలహములు, సర్వము మొదలగు విషజంతువుల వలనకలిగే బాధలను, తపస్సు చేత, మంత్రముల చేతా,

జెషధములచేతా నివారించుకోవాలి. కామ సంబంధమైన కోరికలు కలిగినప్పుడు, భగవంతుని ధ్యానించాలి. నామసంకీర్తన చేయాలి. అప్పుడప్పుడు మానవునిలో చెలరేగే డాంబికము, దంభము, గర్వము, మదము, మొదలగు వాటిని గురువులను, యోగులను ఆశ్రయించి పోగొట్టుకోవాలి.

కొంత మంది యోగులు, సిద్ధులు తమ శరీరములను రోగాలు రాకుండా, ముసలి తనం రాకుండా, స్థిరమైన యౌవనంతో ఉండేటట్టు చేసుకుంటారు. పరకాయ ప్రవేశము మొదలగు సిద్ధులను సంపాదిస్తారు. కాని ఆత్మజ్ఞానము కల వారు ఇటువంటి సిద్ధులయందు ఆసక్తి చూపరు. ఈ సిద్ధులన్నీ కేవలము శరీరమునకు సంబంధించినవి. ఈ శరీరమే శాశ్వతము కానప్పుడు ఈ సిద్ధుల వలన ఏమి ప్రయోజనము అని ఆలోచిస్తారు. కాబట్టి అటుంటి సిద్ధులను పొందడానికి ఏ ప్రయత్నమూ చెయ్యరు.

ఉద్ధవా! ప్రతిరోజూ యోగాభ్యాసముచేసే వ్యక్తి శరీరం ధృఢంగా ఉంటుంది. అతనికి ఏ రోగమూ రాదు. ముసలితనము రాదు. కాని ఎంత కాలము ఉంటాడు. ఏదో ఒక రోజు మరణించవలసిన వాడే. కాబట్టి, ఆత్మజ్ఞానము కలవారు ఈయోగాభ్యాసముల పట్ల ఆసక్తి చూపరు. నాయందు భక్తి శ్రద్ధలు కలిగి, నన్నే ఆశ్రయించుకున్న వారికి, ఈ యోగాభ్యాసముల వలన కలిగిన సిద్ధులు ఎటువంటి ప్రయోజనమును కలిగించవు.”

అని శ్రీకృష్ణుడు ఉద్ధవునికి పరమార్థ తత్త్వమును బోధించాడు అని శుక మహర్షి పరీక్షిత్ మహారాజుకు చెప్పాడు.

శ్రీమద్భాగవతము

ఏకాదశ స్కంధము ఇరువది ఎనిమిదవ అధ్యాయము సంపూర్ణము

ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్

శ్రీమద్భాగవతము

ఏకాదశ స్కంధము

ఇరువది తొమ్మిదవ అధ్యాయము.

“ఓ పరీక్షిత్ మహారాజా! ఉద్ధవుడు శ్రీకృష్ణుని ఈ విధంగా అడిగాడు.

“కృష్ణా! మనస్సు చంచలమైనది. అది మానవుని అభీనంలో ఉండదు. అటువంటప్పుడు మానవుడు నీవు చెప్పిన యోగములను పాటించడం చాలా కష్టం కదా! కాబట్టి ఈ విధంగా కాకుండా సులభంగా అనాయాసంగా మానవుడు ఉత్తమ లోకములను పొందే మార్గము ఉంటే నాకు చెప్పు. ఎందుకంటే, సాధారణ మానవులే కాదు యోగులు కూడా తమ మనస్సును అదుపులో పెట్టుకోడానికి చాలా కష్టములు పడుతుంటారు. కాని వారి మనసు వారి స్వాభీనములో ఉండదు. అటు ఇటు పరుగెడుతూ ఉంటుంది. ఆ కారణం చేతనే వివేకము కల వారు నీ పాదపద్మము

లను ఆశ్రయిస్తారు.

కాని యోగులు అని పిలిపించుకోడానికి తాపత్రయపడేవారు నిజంగా యోగులు కారు. అటువంటి వారు నీ పాదములను ఆశ్రయించడానికి ఇష్టపడరు. నీ మాయలో పడి ప్రాపంచిక విషయములలో మునిగితేలుతుంటారు. వారికి ఎన్నటికీ ముక్తిని పొందలేరు.

కృష్ణా! బ్రహ్మ మొదలగు దేవతా గణములు కూడా నీపాదములకు తలలు వంచి నమస్కరిస్తున్నారు. నీవు రామావతారంలో కోతులతో స్నేహం చేసావు. ఈ యుగంలో గ్రామీణులు, ఏమీ తెలియనివారు అయిన గోపికలతో స్నేహం చేసావు. ఇందులో ఆశ్చర్యపడవలసినది ఏమీ లేదు. రాక్షసులైన బలి చక్రవర్తి, ప్రహ్లాదుడు మొదలగు వారిని అనుగ్రహించావు. సమస్త జగత్తులోనూ అంతర్యామిగా అంతటా నిండి ఉన్నావు. అందరికీ ప్రియము చేకూరుస్తున్నావు. నిన్ను ఆశ్రయించిన వారి కోరికలు తీరుస్తుంటావు. అటువంటి నీ పాదపద్మములను ఎవరు వదులుకుంటారు. నీ పాద పద్మముల ముందు స్వర్గ సుఖాలు, ఇంద్రియములతో అనుభవించే భోగములు ఎందుకూ పనికిరావు. నీ పాదములు ఆశ్రయించిన వారు స్వర్గసుఖాలను, ఇంద్రియ సుఖాలను గడ్డిపోచ మాదిరి భావిస్తారు. నీ పాదములను ఆశ్రయించిన వారికి ఈ లోకంలో దొరకనిది అంటూ ఏదీ ఉండదు.

ఓ దేవా! నీవు కృష్ణునిగా, గీతాచార్యునిగా లోకానికి ఆధ్యాత్మిక బోధ చేసావు. అంతర్యామిగా అందరి శరీరములలో వెలుగుతున్నావు. నీ

బోధనల వలన జీవులను అంటిపెట్టుకొని ఉన్న పూర్వజన్మ వాసనలను నాశనం చేస్తున్నావు. నీ నిజస్వరూపమును గోచరింపజేస్తున్నావు. నీమీద భక్తి ఉన్న వారికి జీవితంలో ఆనందం తప్ప వేరే ఏమీ ఉండదు. అటువంటి ఆనందం అనుభవిస్తున్న బ్రహ్మజ్ఞానులు ఈ కల్పము అంతం అయ్యేవరకూ నిన్ను సేవిస్తూ ఉంటారు. నీవు చేసిన ఈ ఉపకారమునకు ఎంత చేసినా నీ ఋణము తీర్చుకోలేరు.” అని పలికాడు ఉద్ధవుడు. అప్పుడు కృష్ణుడు ఉద్ధవునితో ఇలా అన్నాడు.

“ఉద్ధవా! మానవునికి మృత్యువు వెన్నంటి ఉంటుంది. అటువంటి మానవుడు ఏధర్మములను శ్రద్ధతో ఆచరిస్తే మృత్యువును కూడా జయించడానికి సమర్థుడవుతాడో, ఆ ధర్మములను నీకు ఉపదేశిస్తాను. మానవుడు తనకు నిర్దేశించిన కర్మలను, వర్ణ ఆశ్రమ ధర్మములను మాత్రమే ఆచరించాలి. ఎల్లప్పుడూ మనసును ప్రశాంతంగా ఉంచుకోవాలి. మృదుస్వభావంతో ఉండాలి. తాను చేసే ఏపని అయినా నా గురించి చేయాలి. ఎల్లప్పుడూ నన్నే ధ్యానించాలి. ఎల్లప్పుడూ సత్సంగములో ఉండాలి. సాధువులు ఉండే ప్రదేశంలోనే నివసించాలి. నా భక్తుల అడుగుజాడలలో నడవాలి. నా గురించి ఆడాలి. పాడాలి. నృత్యం చేయాలి. నా ఉత్సవాలు చేయాలి. నా ఉత్సవాలలో పాల్గొనాలి. నన్ను తనలోనూ, సకల భూతములలోనూ దర్శించాలి. అంతటా నేను ఉన్నాను అనే అనుభూతికి లోనుకావాలి. ప్రతి మానవుడు ఈ జ్ఞానము అలవరచుకోవాలి. సకల భూతములలో నా రూపమే ఉందని భావించాలి. బ్రాహ్మణునియందు, ఛండాలుని యందు, సూర్యుని యందు, స్వల్పమైన నిప్పు రవ్వయందు, శాంతచిత్తుని యందు, అత్యంత క్రూరుని యందు, నేను ఉంటాను

అనే జ్ఞానం అలవరచుకోవాలి. ఈ సమత్వం జ్ఞానము కలవాడినే పండితుడు అని అంటారు.

ఉత్తములలోనూ, హీనులలోనూ, సమభావం కలిగిన వారిలోనూ అందరిలోనూ నేను ఉన్నాను అని భావించే పురుషుడు తనలో ఉన్న అహంకారమును, స్వర్థలను, అసూయను, కోపమును త్వరలోనే విడిచిపెడతాడు.

ఏ మానవుడు కూడా అందరిలో తానే గొప్పవాడు అని అనుకోరాదు.ఎవరు ఏ విధంగా తనను పరిహసించినా సిగ్గు పడకూడదు. సకల భూతములలో నేను ఉన్నాను అనే భావన కలిగి ఉండాలి. కుక్క, చండాలుడు, గోవు, గాడిద మొదలగు జీవులకు అన్నిటికీ నమస్కరించాలి. దేనినీ కించపరచకూడదు. ఈ ప్రకారంగా సకల ప్రాణులయందు నేను ఉన్నాను అనే భావన కలిగే వరకూ, మనస్సుతోనూ, వాక్కుతోనూ, కర్తతోనూ నన్నే ధ్యానించాలి, ఉపాసించాలి, పూజించాలి. సమత్వభావన కలిగిన తరువాత, సకలము బ్రహ్మ మయం అని గుర్తించాలి. అన్ని సందేహములను వదిలిపెట్టాలి. అన్ని పనులను ఫలాపేక్షరహితంగా చేయాలి. ఫలితమును ఆశించి ఏపనీ చేయకూడదు.

ఉద్ధవా! మోక్ష ప్రాప్తికి ఎన్ని ఉపాయాలు ఉన్నా, మనస్సుతోనూ, వాక్కుతోనూ, సకల భూతముల యందు పరమాత్మను దర్శించడమే సరి అయిన ఉపాయము అని నా అభిప్రాయము. అప్పుడే సమత్వము సిద్ధిస్తుంది. ఇంద్రియ నిగ్రహము, మనో నిగ్రహము అలవడుతుంది. ప్రాపంచిక విషయముల మీద ఆసక్తి నశిస్తుంది. అన్ని కర్మలను

ఫలాపేక్ష లేకుండా చేయగలిగే శక్తి వస్తుంది. ఇదే భాగవత ధర్మము. దీనిని అవలంబిస్తే మూడు గుణముల ప్రభావము మానవుల మీద ఉండదు. ఈ ధర్మము మానవులకు మేలుచేస్తుందే కానీ హాని చెయ్యదు.

ఉద్ధవా! ఇంకొక మాట. సాధారణంగా ఏదైనా భయం కలిగితే మానవుడు అక్కడి నుండి పారిపోతాడు. ఏదైనా శోకం కలిగితే పెద్దగా ఏడుస్తాడు. ఇది మానవుల సహజ లక్షణములు. కాని వీటి వలన ఎటువంటి ప్రయోజనము లేదు. భయపడి పారిపోతే సమస్య తీరి పోదు. పెద్దగా ఏడిస్తే దుఃఖము పోదు. సమస్యలను ధైర్యంతో ఎదుర్కోవాలి. ఆ ధైర్యం కావాలంటే నిష్కామ కర్మ ఒకటే మార్గము. అన్ని కర్మలను నా పరంగా చేస్తూ, ఆ కర్మఫలములను ఆశించకుండా ఉంటే, అటువంటి మానవునికి భయం కానీ, శోకం కానీ ఉండవు. అతని మనస్సు నిశ్చలంగా ఉంటుంది.

బుద్ధిమంతులలో ఉన్న బుద్ధి, చతురులలో ఉన్న చాతుర్యము, నా నుండే లభిస్తాయి. వాటిని సంపాదించడానికి ఈ శరీరం ఒక సాధనము మాత్రమే. అంతే కానీ ఈ శరీరం వలన ఏమీ జరగదు. సత్యమైన, నాశము లేని ఆత్మ ప్రబోధము వలననే ఈ విద్యలు అలవడతాయి.

ఉద్ధవా! ఇప్పటి దాకా నీకు నేను బోధించిన ఈ బ్రహ్మ విద్య దేవతలకు కూడా సరిగా తెలియదు. నీకు కూడా కేవలం సంక్షిప్తంగానే వివరించాను. ఏ మానవుడు అయితే ఈ బ్రహ్మ జ్ఞానమును పొందుతాడో అతడికి సందేహములు అంటూ ఏమీ

ఉండవు. అతడు ఈ జనన మరణ చక్రము నుండి ముక్తి పొందుతాడు. నీవు నన్ను అడిగిన ప్రశ్నలను, వాటికి నేను చెప్పిన సమాధానములను చక్కగా పరిశీలించిన వారికి, వేద రహస్యములు తెలుస్తాయి. వారికి పరబ్రహ్మ పదము పొందడానికి అర్హత లభిస్తుంది. నేను నీకు చేసిన ఈ తత్వజ్ఞాన ఉపదేశములను ఎవరైతే నా భక్తులకు ఉపదేశిస్తారో, నేను వారి వెంట ఉండి నన్ను నేను వారికి సమర్పించుకుంటాను. పరమ పవిత్రమైన ఈ ఆత్మ తత్వమును చదివిన వాడు, విన్న వాడు, జ్ఞానదీపంతో వెలుగుతుంటాడు. ఆ దీపము వెలుగులో ఇతరులకు దారి చూపుతాడు. తనకు తాను పవిత్రుడు అవుతాడు. ఎవరైతే శ్రద్ధతో, భక్తితో దీనిని వింటాడో, అతడు ప్రాపంచిక కర్మలచేత కానీ, వాటి ఫలముల చేత కానీ, బద్ధుడు కాడు.

ఉద్ధవా! నేను నీకు ఇప్పటి వరకూ ఉపదేశించిన బ్రహ్మ తత్వము నీకు బాగా అర్థం అయిందా! నీ సందేహములు అన్నీ తొలగిపోయాయా! నీలో ఉన్న మోహము, శోకము నశించాయా! ఉద్ధవా! నీవు ఈ తత్వజ్ఞానమును అందరికీ ఉపదేశించు. కానీ, గొప్పలకు పోయే వాడికి అంటే అన్నీ నాకు తెలుసు అని దంభములు పలికే వాడికి వేదముల మీద, దేవుని మీద నమ్మకము లేని వానికీ, దేవుని పేరు చెప్పి ఇతరులను మోసం చేసేవాడికీ, వినడానికి ఇష్టం లేకుండా, బలవంతంగా వినేవాడికీ, భక్తి, శ్రద్ధ లేని వానికీ, నీతి లేని వాడికీ ఎట్టి పరిస్థితులతోనూ ఉపదేశించ వలదు.

పైదోషములు ఏవీ లేని బ్రాహ్మణులకు, శుభ్రంగా ఉండే అన్ని జాతులు, వర్ణముల వారికీ, సాధు స్వభావము కల వారికీ

ఉపదేశించు. శూద్రులు, స్త్రీలకు కూడా ఎటువంటి నిషిద్ధము లేదు. వినడానికి భక్తి, శ్రద్ధ ఉన్న శూద్రులు, స్త్రీలకు కూడా ఉపదేశింప వచ్చును. ఉద్ధవా! అమృతము తాగిన వాడికి ఇతర పానీయములు రుచించవు. అలాగే ఈ తత్వము తెలుసుకొన్న వారికి ఇంక తెలుసుకోతగ్గది అంటూ ఏమీ మిగలదు.

ఉద్ధవా! మానవులు సాధారణంగా ధర్మ, అర్థ, కామ, మోక్షములు అనే పురుషార్థములు సాధించడానికి, జ్ఞానము, కర్మ, యోగము, వాణిజ్యము, దండనీతి మొదలగు శాస్త్రములను అభ్యసిస్తారు. కాని నా మీద విశ్వాసము కలిగిన నీ వంటి భక్తులకు ఈ పురుషార్థములు, వాటి వలన కలిగే ఫలములను నేనే ప్రసాదిస్తాను. ఓ ఉద్ధవా! సర్వ కర్మలను వదిలిపెట్టి, తన ఆత్మను నా యందు అర్పణ చేసిన వారు, యోగుల కంటే, జ్ఞానుల కంటే ఎక్కువ జ్ఞానమును పొందుతారు. తరువాత నాతో సమానులవుతారు. నన్నే పొందుతారు.” అని శ్రీకృష్ణభగవానుడు ఉద్ధవునికిజ్ఞానోప దేశం చేసాడు.

పరీక్షిత్ మహారాజా! ఈ ఉపదేశములను విన్న ఉద్ధవునకు కళ్లవెంట నీళ్లు జలజలా రాలుతున్నాయి. ఆనందంతో పొంగి పోయాడు. గొంతు బొంగురుపోయింది. రెండు చేతులు జోడించి నమస్కరిస్తున్నాడు. కాసేపు తనను తాను సంబాళించుకొని, తాను కృతార్థుడైనట్టు భావించి, శ్రీకృష్ణుని పాదముల మీద తల పెట్టి నమస్కరించి ఇలా అన్నాడు.

“అది దేవా! ఇప్పటి వరకు నేను మోహము అనే చీకటిలో పడి
కొట్టుకుంటున్నాను. నాలో జ్ఞానము అనే దీపాన్ని వెలిగించి నాకు
మోక్షము అనే దారి చూపించావు. ఆ దారిలో నేను
పరుగెడుతున్నాను. సూర్యుని వెలుగులో ఉన్న వాడికి చలి, చీకటి,
భయము లేనట్టు నీ అండ ఉన్న వాడికి ఎటువంటి భయమూ లేదు.
అందరి మాదిరి నేనూ మాయలో పడ్డాను. నీవు ఆ మాయను నాలో
నుండి తీసి వేసావు. నన్ను నీ సేవకుడిగా చేసుకొని నాలో జ్ఞానజ్యోతిని
వెలిగించావు. నీవు చేసిన ఈ ఉపకారమును నేను ఎన్నటికీ
మరువలేను. నీ పాదపద్మములను తప్ప వేరే దేనినీ ఆశ్రయించను.

కృష్ణా! నీవు, నేను, చిన్ననాటి నుండి స్నేహితులము. నీవు
పరమాత్మ స్వరూపుడవు అయి ఉండి కూడా యాదవ వంశంలో
కృష్ణుడిగా అవతరించి నన్ను నీ స్నేహ బంధంతో బంధించివేసావు.
ఇప్పుడు నీవు జ్ఞానము అనే కత్తితో ఆ స్నేహ బంధమును ఖండించావు.
నన్ను బంధ విముక్తుడిని చేసావు. అట్టి నీకు నమస్కారము.
జన్మజన్మలకు నీ పాదములను వదలకుండా ఉండే నీ పాదముల
యందు అనన్యభక్తిని నాకు ప్రసాదించు.” అని ప్రార్థించాడు ఉద్ధవుడు.
ఉద్ధవుని మాటలువిన్న భగవానుడు ఇలా అన్నాడు.

“ఉద్ధవా! నీవు ఇప్పుడు బదరికా వనమునకు వెళ్లు. అది నా
ఆశ్రమము. (నరనారాయణులు బదరికా వనంలో తపస్సు చేసారు.)
అక్కడ ఉన్న తీర్థములో స్నానం చెయ్యి. నారతో చేసిన వస్త్రములు
ధరించు. కందమూలములు ఆహారంగా తీసుకుంటూ, ప్రాపంచిక
సుఖముల మీద, విషయ వాంఛల మీద ఆసక్తి లేకుండా, శీతలము, ఉ

ష్టములను సహిస్తూ, ఇంద్రియములనుజయించి, ప్రశాంతమైన
మనస్సుతో, నేను నీకు బోదించిన ఆత్మ తత్వమును, జ్ఞానబోధను
మననం చేసుకుంటూ, మనస్సు, వాక్కు, శరీరము నా యందు నిలిపి,
ఏకాగ్రబుద్ధితో తపస్సు చేయి. తుదకు నన్ను చేరుకో.” అని అన్నాడు
కృష్ణుడు.

పరీక్షిత్ మహారాజా! ఆ ప్రకారంగా భగవానుని చేత ఆజ్ఞాపింప
బడిన ఉద్ధవుడు, శ్రీకృష్ణభగవానుని చుట్టు తిరిగి, ప్రదక్షిణ
పూర్వకముగా నమస్కారము చేసి, ఆయన పాదముల మీద తల పెట్టి
నమస్కరించి, తన కన్నీటితో భగవానుని పాదములను
అభిషేకించాడు. శ్రీకృష్ణుని వదిలిపెట్టి వెళ్లిపోవాలి అనే భావనను
తట్టుకోలేక పోయాడు. మాటి మాటికీ కృష్ణుని వంక చూస్తున్నాడు.
కన్నీరు కారుస్తున్నాడు. తుదకు కృష్ణుడు ధరించిన పాదుకలను
తీసుకొని తన తలమీద పెట్టుకున్నాడు. కృష్ణుని విడువ లేక విడువలేక
విడిచిపెట్టి బదరికావనమునకు వెళ్లిపోయాడు ఉద్ధవుడు. బదరికా
వనములో ఉద్ధవుడు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ చెప్పినట్టు ఆయనను తన
మనసులో నిలుపుకొని తపస్సు చేసాడు. తుదకు భగవంతునిలో ఐక్యం
అయ్యాడు.

ఓ పరీక్షిత్ మహారాజా! ఎవరైతే ఉద్ధవునికి, శ్రీకృష్ణుని మధ్య
జరిగిన సంవాదము అనే జ్ఞానామృతమును భక్తి, శ్రద్ధలతో ఆస్వాదిస్తారో,
వారు ముక్తి పొందుతారు. అటువంటి వారు ఉన్న ఈ జగత్తు కూడా
పవిత్రతను సంతరించుకుంటుంది.

ఓ పరీక్షిత్ మహారాజా! శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ, వేద స్వరూపుడు, జీవుల యొక్క సంసారము అనే భయమును పోగొట్టడానికి, సకల వేదములలోని సారమును, జ్ఞానముతో కూడిన భక్తిని సేకరించి, తన భక్తులకు పంచి పెట్టాడు. అట్టి దేవదేవునికి భక్తితో నమస్కరిస్తున్నాను.” అని శుకయోగీంద్రులు పరీక్షిత్ మహారాజుకు శ్రీకృష్ణునికి ఉద్ధవునికి జరిగిన సంవాదమును, ఉద్ధవుని బదరికావన ప్రవేశము గురించి వివరించాడు.

శ్రీమద్భాగవతము

ఏకాదశ స్కంధము ఇరవైతొమ్మిదవ అధ్యాయము సంపూర్ణము
ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్

శ్రీమద్భాగవతము

ఏకాదశ స్కంధము

ముష్ఠదియవ అధ్యాయము..

“ఓ శుకమహర్షి! ఉద్ధవుడు బదరికా వనమునకు వెళ్లిపోయిన తరువాత, శ్రీకృష్ణుడు ఏమి చేసాడు? ద్వారకలో ఎటువంటి పరిణామాలు సంభవించాయి? యాదవులకు బ్రాహ్మణులు ఇచ్చిన శాపము ఏ విధంగా తన ప్రభావాన్ని చూపింది. శ్రీకృష్ణుడు తన అవతారమును ఎలా చాలించాడు. ఓ మహర్షి! స్త్రీలు ఎవరి సుందర విగ్రహము నుండి తమ చూపు మరల్చుకుండా రెప్పవాల్చుకుండా చూస్తుంటారో; ఎవని నామ స్మరణ సాధువుల చెవుల ద్వారా వారి హృదయములలో ప్రవేశించి అక్కడ స్థిరంగా ఉంటుందో; ఎవని

సొందర్యము కవుల ఘంటములకు, వాక్కులకు మరింత శోభను సమకూర్చిందో, యుద్ధసమయములో, అర్జునుని రథంమీద ఉన్న ఎవరి విగ్రహమును చూస్తూ, యుద్ధములో, అర్జునుని చేతిలో మరణించిన వారు, ఆయనలో లీనం అయ్యారో, ఆ శ్రీకృష్ణుని మనోహరమైన సుందర రూపము ఈ లోకమును ఏ విధంగా వదిలిపెట్టిందో నాకు వివరించండి.” అని అడిగాడు. శుక మహర్షి ఈ విధంగా సమాధానం చెప్పాడు.

“ఓ పరీక్షిత్ మహారాజా! బ్రాహ్మణుల శాపము ఫలించే సమయం దగ్గర పడుతున్న కొద్దీ ద్వారకలో అనేక ఉత్పాతాలు సంభవించాయి. అది చూచిన కృష్ణుడు ఒక సభను ఏర్పాటు చేసాడు. ఆసభలో యాదవ ప్రముఖులను సమావేశ పరచి, వారితో ఇలా అన్నాడు. “యాదవ శ్రేష్ఠులారా! ఇప్పుడు ద్వారకలో అనేక ఉత్పాతములు కనపడుతున్నాయి. ఇవి అశుభమును కలిగించు సంకేతములు. ద్వారకకు ఏదో ప్రమాదం వాటిల్లబోతోంది అని తెలుస్తూ ఉంది. కాబట్టి ఈ ద్వారకలో మనం ఒక్క క్షణం కూడా ఉండకూడదు. అందుచేత, ద్వారకా నగరంలో ఉన్న బాలురు, వృద్ధులు, స్త్రీలతో సహా వీలైనంత మంది అందరం ప్రభాస తీర్థమునకు వెళ్దాము. అక్కడ సరస్వతీ నది పడమటి దిశగా ప్రవహిస్తూ ఉంటుంది. మనం అందరం ఆ ప్రభాస క్షేత్రములో పుణ్య స్నానములు చేసి, ఉపవాసము ఉందాము. మన ఇష్ట దేవతలను పూజిస్తాము. బ్రాహ్మణులు శాంతి హోమములు చేస్తారు. మనం ఆ బ్రాహ్మణులను పూజిద్దాము. రాబోయే విఘ్నములు నివారించడానికి సకల శుభాలు కలగడానికీ ఇదే ఉత్తమమైన మార్గము. దేవతలను, బ్రాహ్మణులను, గోవులను పూజిస్తే మనకు

ఉత్తమ లోకములు కలుగుతాయి అని శాస్త్రములు చెబుతున్నాయి.”
అని అన్నాడు.

శ్రీకృష్ణుని మాటలకు యాదవ శ్రేష్టులు అందరూ
ఆమోదించారు. ద్వారకా నగరంలోని ప్రజలందరూ ప్రభాస క్షేత్రము
చేరుకున్నారు. అక్కడ సరస్వతీ నదిలో పుణ్య స్నానములు చేసి అనేక
పుణ్య కార్యములు ఆచరించారు. బ్రాహ్మణులు హోమామములు
వ్రతములు చేయించారు.

సాయంత్రం కాగానే యాదవులు అందరూ మధ్యం
సేవించారు. బ్రాహ్మణశాపం పనిచేయడం మొదలయింది.
మధ్యంమత్తులో ఒకరిని ఒకరు తిట్టుకున్నారు. ఆవేశంలో కొట్టుకున్నారు.
ఆయుధములతో యుద్ధానికి దిగారు. రథాల పైన ఎక్కి యుద్ధం
చేసుకున్నారు. అనేకములైన అస్త్ర శస్త్రములను ఒకరి మీద ఒకరు
ప్రయోగించుకున్నారు. ఒకరిని ఒకరు దారుణంగా చంపుకుంటున్నారు.
ప్రద్యుమ్నుడు, సాంబుడు, అక్రూరుడు, భోజుడు, అనిరుద్ధుడు, సాత్యకి,
సుభద్రుడు, సంగ్రామజిత్తు, గదుడు, సుమిత్రుడు, సురథుడు,
సహస్రజిత్, శతజిత్తు, భానువు మొదలగు వారు ఒకరితో ఒకరు
యుద్ధం చేసుకుంటున్నారు. వీరే కాక దాశార్హులు, భోజులు,
సాత్యతులు, మధువులు, అర్జునులు, శూరసేనులు, విసర్జనులు,
కుకురులు, కుంతి వంశులు, తాము బంధువులము అన్న సంగతి
మరిచిపోయి, ఒకరి మీద ఒకరు కోపంతో, ద్వేషంతో రగిలిపోతూ
ఒకరిని ఒకరు చంపుకుంటున్నారు. పాత కక్షలు తీర్చుకుంటున్నారు.
తండ్రి కొడుకులు, సోదరులు, మేనమామలు, మేనళ్లు,

మాతామహలు, మనుమలు, మిత్రులు ఒకరితో ఒకరు యుద్ధం చేసుకుంటున్నారు. ఒక రకమైన ఆవేశంతో రగిలిపోతున్నారు.

వారి వద్ద ఉన్న బాణములు, అస్త్రములు, శస్త్రములు అన్నీ అయిపోయాయి. ధనుస్సులు విరిగిపోయాయి. ఆ కారణంగా ఒకరితో ఒకరు ముష్టియుద్ధమునకు సిద్ధపడ్డారు. చేతులతో కాళ్లతో తన్నుకుంటున్నారు. సాంబుడికి వచ్చిన కృత్రిమ గర్భంతో పుట్టిన ముసలాన్ని అరగదీస్తే, ఆ పాడి నుండి పుట్టిన తుంగ గడ్డి సమీపంలో పెరిగి ఉంది. ఏ ఆయుధము దొరక్క యాదవులు ఆ తుంగ గడ్డిని పీకి దానితో కొట్టుకోసాగారు. అదే వారి పట్ల మారణాయుధంగా తయారయింది.

శ్రీకృష్ణుడు ఇదంతా చూస్తున్నాడు. నామ మాత్రంగా వారిని వారిం-చాడు కానీ వారు ఈయన మాట వినలేదు. పైగా బలరాముని చంపడానికి ఆయనమీదికి వెళ్లారు. బలరాముడు, శ్రీకృష్ణుడు కూడా చెరి ఒక పరిఘ ధరించి యాదవులను చంపడం మొదలెట్టారు. బ్రాహ్మణ శాప ఫలం తీవ్ర రూపం దాల్చి యాదవులను ఒకరితో ఒకరు కొట్టుకునేటట్టు చేసింది. యాదవ వంశము క్షయమయింది. శ్రీకృష్ణుడు బలరాముడు ఇద్దరే మిగిలారు..

యాదవులు అందరూ మరణించారు అని తెలుసుకున్న శ్రీకృష్ణుడు భూభారము సమూలంగా తగ్గిపోయింది అని అనుకున్నాడు. బలరాముడు సముద్రతీరంలో ధ్యానంలో కూర్చుని యోగ మార్గంలో పరమాత్మ యందు మనసు లగ్నం చేసి, తన ఆత్మను పరమాత్మలో ఐక్యం చేసాడు. బలరాముడు ఈ లోకమును వదిలి, తన

నిజనివాసమునకు చేరుకున్నాడు అని తెలుసుకున్న శ్రీకృష్ణుడు ఒక రావి చెట్టు కింది మౌనంగా కూర్చున్నాడు.

ఓ పరీక్షిత్ మహారాజా! అప్పుడు శ్రీకృష్ణుని రూపం ఈవిధంగా ఉంది. శ్రీకృష్ణుడు తన ప్రకాశంతో నలుదిక్కులను ప్రకాశింపజేస్తున్నాడు. నాలుగు భుజములతోనూ, శ్రీవత్స చిహ్నముతోనూ, నీలి రంగుతోనూ, పీతాంబర ధారినై, పెదాల మీద చిరునవ్వు చిందిస్తూ, ఒంటి నిండా ఆభరణములతోనూ, తలమీద కిరీటముతోనూ, మెడలో వనమాలతోనూ, కౌస్తుభముతోనూ, వెలిగిపోతున్నాడు. తన కుడి తొడమై ఎడమ కాలు పెట్టుకొని విలాసంగా ఊపుతూ కూర్చున్నాడు.

పరీక్షిత్ మహారాజా! సాంబుడికి పుట్టిన ముసలమును అరగదీస్తే మిగిలిన చిన్న ములికి లాంటి ముక్క జర అనే వేటగానికి దొరికింది అని చెప్పాను కదా! ఆ వేటగాడు ఆ ముక్కను తన బాణమునకు అమర్చుకున్నాడు. రావిచెట్టు కింద కూర్చుని ఉన్న శ్రీకృష్ణుని కాలును చూచి అది మృగము అనుకున్నాడు ఆ వేటగాడు. ముసలము ములికను అమర్చిన బాణమును తన వింటికి సంధించి విడిచాడు. ఆ బాణము వేగంగా పోయి శ్రీకృష్ణుని కాలికి తాకింది. తానుకొట్టిన మృగము ఏదో తెలుసుకుందామని వచ్చిన వేటగానికి చతుర్భుజములతో వెలిగిపోతున్న శ్రీకృష్ణుడు కనిపించాడు. వేటగాడు ఆయనపాదముల మీద పడి క్షమించమని వేడుకున్నాడు.

“మహానుభావా! నేను దుర్మార్గుడను. అజ్ఞానంతో మహా పాపం చేసాను. నాఅపరాధమును మన్నించి నన్ను కరుణించు.

జ్ఞానులు, మునులు, యోగుల చేత పూజింపబడే నిన్ను నా బాణముతో కొట్టాను. తీరని అపరాధం చేసాను. నేను ఇటువంటి అపరాధము మరలా చేయకుండా నన్ను చంపెయ్యి. నీకు అపకారం చేసిన నేను బతకడానికి అనర్హుడను. ఓ దేవా! సాక్షాత్తు బ్రహ్మ మొదలగు దేవతాగణములే నీ మాయలో పడి నీ నిజ స్వరూపం తెలుసుకోలేకపోతున్నారు. ఇంక పామరుడను నేనెంత?” అనిపరి పరి విధాల వేడుకున్నాడు. ఆ వేటగాని ప్రార్థన విన్న కృష్ణుడు ఇలా అన్నాడు.

“వ్యాధుడా!(వేటకాడా!) లే! నీవు ఏ అపరాధము చేయలేదు. ఇది నాకు ఇష్టమే. జరగాల్సింది కాబట్టి జరిగింది. నీవు బాధపడవలసిన పని లేదు. నీవు పుణ్యాత్ముడవు. పుణ్యలోకములకు వెళ్లు.” అని అన్నాడు. ఆ వేటగాడు శ్రీకృష్ణుడికి మూడుసార్లు ప్రదక్షిణము చేసి, పుణ్యలోకములకు వెళ్లిపోయాడు.

ఇంతలో దారుకుడు అనే శ్రీకృష్ణుని సారది, శ్రీకృష్ణుని రథం మీద ఆయనను వెతుక్కుంటూ ఆ ప్రదేశమునకు వచ్చాడు. రావించెట్టు మొదట్లో కూర్చుని ఉన్న కృష్ణుని చూచాడు. వెంటనే రథం దిగిన దారుకుడు ఆయన పాదాల మీదపడ్డాడు.

“ఓ దేవా! నేను ధన్యుడను. ఇన్నాళ్లు నేను అంధకారంలో అలమటిస్తున్నాను. నా మనసుకు శాంతి లేదు. నాకు కర్తవ్య బోధ చేయండి.” అని వేడుకున్నాడు. ఇంతలో దారుకుడు ఎక్కి వచ్చిన కృష్ణుని రథం ఆకాశంలోకి ఎగిరిపోయింది. అప్పుడు కృష్ణుడు దారుకునితో ఇలా అన్నాడు.

“దారుకా! నీవు ఇప్పుడు ద్వారకకువెళ్లు. అక్కడ ఉన్న
యాదవలకు, వారి బంధువులకు, ప్రభాస తీర్థంలో యాదవ
ప్రముఖులు అందరూ ఒకరితో ఒకరు కొట్టుకొని మరణించారని చెప్పు.
బలదేవులు కూడా తన శరీరమును వదిలిపెట్టి వైకుంఠమునకు
చేరుకున్నాడని చెప్పు. త్వరలో ద్వారకా నగరము సముద్రంలో
మునిగిపోతుంది. కాబట్టి నీవు యాదవులందరినీ ద్వారక వదిలిపెట్టి
వెళ్లమని చెప్పు. అర్జునుడు ద్వారకలో ఉన్నాడు. నా తల్లి తండ్రులను,
యాదవులను, అంతఃపుర స్త్రీలను అర్జునుడు రక్షిస్తాడు. వారందరూ
ఇంద్రప్రస్థము వెళ్లిపోతారు. నీవు, నేను ఉపదేశించిన భక్తియోగము
అవలంబించి శాంతిని పొందు. ఇదంతా నా మాయ. నీవేమీ
చింతించవలసిన పని లేదు.” అని అన్నాడు. తరువాత దారుకుడు
శ్రీకృష్ణునికి మూడుసార్లు ప్రదక్షిణము చేసి నమస్కరించి అక్కడి
నుండి ద్వారకకు వెళ్లిపోయాడు.” అని శుక మహర్షి పరీక్షిత్
మహారాజుకు యాదవుల పరస్పరము కొట్టుకొని మరణించడం
మొదలగు విషయములు వివరించాడు.

శ్రీమద్భాగవతము

ఏకాదశ స్కంధము ముప్పదవ అధ్యాయము సంపూర్ణము

ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్

శ్రీమద్భాగవతము

ఏకాదశ స్కంధము

ముష్టిది ఒకటవ అధ్యాయము.

“ఓ పరీక్షిత్ మహారాజా! కృష్ణుని ఆదేశము మేరకు ఉద్ధవుడు బదరికావనమునకు తపస్సు చేసుకునే నిమిత్తం వెళ్లిపోయాడు. వేటగాని చేతిలో దెబ్బతిన్న కృష్ణుడు ఒంటరిగా రావి చెట్టుకింద కూర్చుని ఉన్నాడు. అక్కడ అంతా నిర్మానుష్యంగా ఉంది. అప్పుడు బ్రహ్మ, శివుడు, పార్వతి, మహేంద్రుడు మొదలగు దేవతా గణములు, మలీచి మొదలగు ప్రజాపతులు, సనకాది మహామునులు, పితృ దేవతలు, సిద్ధులు, గంధర్వులు, విద్యాధరులు, మహానాగులు, చారణులు, యక్షులు, రాక్షసులు, కిన్నరులు, అప్లరసలు, గరుడుడు అందరూ కలిసి శ్రీకృష్ణుని వద్దకు వచ్చారు. శ్రీకృష్ణుని లీలలను కొంతమంది గానం చేస్తున్నారు. కొంత మంది కృష్ణుని మీద పూల వర్షం కురిపిస్తున్నారు.

వారంతా ఎందుకు వచ్చారో తెలుసుకున్నాడు కృష్ణుడు. వారంతా తనను మరలా తన నిజధామమునకు రమ్మని ఆహ్వానించడానికి వచ్చారని గ్రహించాడు. తన కళ్లు మూసుకున్నాడు. ధ్యానంలో నిమగ్నం అయ్యాడు. ఆయన తన దేహమును విడిచిపెట్టి వైకుంఠమునకు వెళ్లిపోయాడు. అప్పుడు దేవతలు దుందుభులు మోగించారు. ఆకాశము నుండి పుష్ప వర్షము కురిసింది. అప్పటి వరకూ కృష్ణునితో సహజీవనం చేసిన సత్యనిష్ఠ, ధర్మనిష్ఠ, కీర్తి, సంపదలు అనే గుణములు శ్రీకృష్ణుని పాటు ఈ లోకమునుండి

అదృశ్యం అయ్యాయి. శ్రీకృష్ణుని వెంటవెళ్లిపోయాయి. ఇదంతా కళ్లారా చూచిన బ్రహ్మాది దేవతలు ఆశ్చర్యపోయారు. ఆకాశంలో మెరిసిన మెరుపు అలా మెరిసి ఇలా మాయం అయినట్టు శ్రీకృష్ణుడు ఎలా వెళ్లాడో దేవతాగణములు తెలుసుకోలేకపోయారు. బ్రహ్మ, రుద్రుడు మొదలగు వారు శ్రీకృష్ణుని యోగ ప్రభావమును చూచి ఆశ్చర్యపోయారు. శ్రీకృష్ణుడు తన ధామమును చేరుకున్నాడు కాబట్టి, వారు కూడా తమతమ లోకములకు వెళ్లిపోయారు.

ఓపలీక్షిత్ మహారాజా! ఈ విధంగా పరమాత్మ శ్రీకృష్ణ అవతారమును చాలించి తన నిజధామమునకు వెళ్లిపోయాడు. రంగస్థలము మీద నటుడు, తన నిజరూపమును ఎలాంటి మార్పుచేయకుండా, వివిధ వేషములతో, పుట్టడం, పెరగడం, చావడం లాంటి పాత్రలను, పాత్రోచితంగా ఎలా నటిస్తాడో, అలాగే పరమాత్మ భూలోకంలో, యాదవ కులంలో శ్రీకృష్ణుడు గా అవతరించి, పెరిగి, తిరిగి అన అవతారమును చాలించాడు.

పరమాత్మ యొక్క ఈ ఆవిర్భావము, తిరోభావము కేవలము పరమాత్మ యొక్క మాయ తప్ప వేరు కాదు. పరమాత్మ ఈ జగత్తును సృష్టించాడు. తాను అందులో ప్రవేశించాడు. సకల జీవరాసుల అంతరంగములలో ఆత్మస్వరూపుడుగా నిలిచి ఉన్నాడు. విహరిస్తున్నాడు. మరలా ప్రళయ కాలంలో తను చేసిన సృష్టిని ఉపసంహరించుకుంటున్నాడు.

శ్రీకృష్ణుడు తన అవతార సమయంలో గురుదక్షిణగా, యమలోకములో ఉన్న గురు పుత్రుని తీసుకొని వచ్చి గురు పత్నికి

ఇచ్చాడు. అశ్వత్థామ ప్రయోగించిన బ్రహ్మాస్త్రము బారి నుండి ఉత్తర
గర్భంలో ఉన్న నిన్ను రక్షించాడు. కాని అటువంటి వాడు కేవలము ఒక
వేటగాడు కొట్టిన బాణము చేత ఈ లోకమును విడిచిపెట్టి
వెళ్లిపోయాడు. ఆయన తనను తాను రక్షించుకోలేక కాదు. ఈ
లోకమును విడిచిపెట్టి వెళ్ల వలసిన సమయం ఆసన్నమైనందున
వెళ్లిపోయాడు.

ఓ పరీక్షిత్ మహారాజా! పరమాత్మ మూడులోకములలో సృష్టి
స్థితి లయ కార్యములను నిర్వహిస్తున్నాడు. కాని ఆయనకు ఈ మానవ
దేహముతో అవసరము లేదు. ఆత్మ నిష్ఠ కలిగి ఉండటమే పరమమైన
మార్గము అని లోకానికి తెలియజేయడానికే యాదవ కులము
సమూలంగా నాశనం అయిన తరువాత కూడా తన శరీరమును ఈ
లోకములో మిగిల్చి ఉండటానికి ఇష్టపడలేదు. శ్రీకృష్ణుని
దివ్యనిర్మాణమును గురించి ప్రతిరోజూ ఉదయము మననం చేసుకొనే
వారికి ఉత్తమ గతులు కలుగుతాయి.

ఓ పరీక్షిత్ మహారాజా! శ్రీకృష్ణుని ఆదేశము మేరకు
ద్వారక చేరుకున్న దారుకుడు, వసుదేవుడు ఉగ్రసేనుడి వద్దకు
వెళ్లాడు. వారి పాదములపై బడి ఏడ్చాడు. దారుకుడు వారికి
యాదవులందరూ నిర్మాణం చెందడం గురించి వివరించాడు.
ద్వారకలో ఉన్న యాదవులందరూ తమ బంధు మిత్రులు ఒకరితో
ఒకరు కొట్టుకొని మరణించారు అన్న వార్త దారుకుని వలన విని,
ఏడుస్తూ ప్రభాస తీర్థమునకు వెళ్లారు.

అక్కడ బలరాముడు, శ్రీకృష్ణుడు వారికి కనపడలేదు. వసుదేవుడు, దేవకీదేవి, రోహిణి మొదలగువారు దుఃఖం ఆపుకోలేక పెద్దపెట్టున ఏడ్వసాగారు. శ్రీకృష్ణుని విడిచి ఉండలేని దేవకీదేవి, మొదలగు వారు అక్కడికక్కడే ప్రాణములు విడిచిపెట్టారు. మరికొంత మంది యాదవ స్త్రీలు, మరణించిన తమ తమ భర్తలతో, చితులు ఎక్కి, సహగమనం చేసారు. అదే విధంగా బలరాముని భార్యలు, వసుదేవుని భార్యలు, శ్రీకృష్ణుని కోడళ్లు అందరూ, తమ తమ భర్తల యొక్క దేహములతో పాటు సహగమనం చేసారు అంటే వారి వారి భర్తల చితులలో పడి కాలిపోయారు. శ్రీకృష్ణుని భార్యలు అయిన రుక్మిణి మొదలగు వారు కూడా అగ్ని ప్రవేశము చేసారు.

అర్జునుడు శ్రీకృష్ణుని ఎడబాటును భరించలేకపోయాడు. కాని శ్రీకృష్ణుడు తనకు ఉపదేశించిన గీతామృత సారమును గుర్తుకు తెచ్చుకొని తనను తానుసమాధాన పరచుకున్నాడు. తరువాత యాదవులందరికీ సామూహికంగా కర్మక్రతువులు చేసాడు. తరువాత కొన్ని దినములకు సముద్రము పొంగి, ద్వారకానగరము సముద్రములో మునిగి పోయింది. శ్రీకృష్ణుడు నివసించిన మందిరము మాత్రము సముద్రములో మునిగిపోకుండా నిలిచి ఉంది. శ్రీకృష్ణుడు ద్వారకానగరములో నివసించిన తన మందిరములో ఇప్పటికీ ఉన్నాడని భక్తుల నమ్మకము.

పరీక్షితమహారాజా! మరణించగా మిగిలిన యాదవులను స్త్రీలను, బాలురను, వృద్ధులను తన వెంట తీసుకొని అర్జునుడు ఇంద్రప్రస్థమునకు వెళ్లాడు. అనిరుద్ధుని కుమారుడు, శ్రీకృష్ణుని

మునిమనుమడు అయిన వ్రజుడు అనే వానిని ఇంద్రప్రస్థమునకు రాజుగా చేసాడు. తరువాత పాండవులు నిన్ను (పరీక్షిత్ మహారాజును) హస్తినాపురమునకు రాజుగా పట్టాభిషిక్తుని చేసి, వారందరూ మహాప్రస్థానము చెందారు.

ఓపరీక్షిత్ మహారాజా! దేవదేవుడు అయిన శ్రీకృష్ణుని లీలలను ఎవరైతే శ్రద్ధాభక్తులతో గానం చేస్తారో వారు సకలపాపముల నుండి విముక్తులు అవుతారు. భాగవత పురాణములో చెప్పబడిన శ్రీకృష్ణుని అవతార చరిత్రను, శ్రీకృష్ణుని బాల్యలీలలను చదివినా, వినినా, వారు శ్రీకృష్ణుని యందు అమితమైన భక్తిని పొందుతారు.” అని శుక మహర్షి పరీక్షిత్ మహారాజుకు శ్రీకృష్ణ నిర్యాణము గురించి చెప్పాడు.

శ్రీమద్భాగవతము

ఏకాదశ స్కంధము ముప్పది ఒకటవ అధ్యాయము సంపూర్ణము

ఏకాదశ స్కంధము సర్వం సంపూర్ణం.

ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్.